

**ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

**РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА
(Інформаційно-аналітичний дайджест)**

Випуск 3 (2017)

(липень – вересень 2017 р.)

Київ – 2017

УДК 341:061.1ЄС

Р45

СЕРІЯ «РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА»

*Серію рекомендовано до друку (опублікування на сайті)
Вченою радою Інституту законодавства
Верховної Ради України (Протокол № 9 від 26 жовтня 2006 р.)*

Реферативний огляд європейського права : інформаційно-аналітичний дайджест / Вип. 3 (2017) (лип. – верес. 2017 р.) – К., 2017. – 81 с.

Серію «Реферативний огляд європейського права» запроваджено в Інституті законодавства Верховної Ради України з метою оперативного системного інформування державних органів, наукових установ та громадськості щодо прийняття європейських законодавчих актів, розвитку європейської правової доктрини та практики Європейського суду з прав людини.

Серію розраховано на народних депутатів України, депутатів місцевих рад, працівників секретаріатів комітетів і фракцій Верховної Ради України, помічників-консультантів народних депутатів України, а також фахівців, які працюють у сфері адаптації національного законодавства до норм європейського права.

УДК 341:061.1ЄС

РЕЗЮМЕ ВИПУСКУ

У першому розділі реферативного огляду подаються анотації новоухвалених актів Ради Європи. У зазначений період увагу Ради Європи привернули, зокрема, окремі аспекти активізації боротьби з політичною корупцією, визнання і застосування принципу підзвітності в ПАРЕ, проблеми при виконанні рішень ЄСПЛ, зміцнення соціальних прав в Європі тощо.

Серед нових документів Європейського Союзу, огляду яких присвячено другий розділ, – акти, що стосуються, зокрема, зміни візового режиму ЄС стосовно України; запровадження загальноправових рамок для енергетичного маркування; змін у форматі Шенгенської візи; боротьби із шахрайством, спрямованим проти фінансових інтересів ЄС, за допомогою кримінально-правових засобів; підтримки ЄС у справі зміцнення хімічної оборони і безпеки в Україні та ін.

Третій розділ збірника присвячено практиці Європейського суду з прав людини за скаргами проти України. Рішення Суду, ухвалені у зазначений період, стосувалися, зокрема, порушення права громадян на свободу та особисту недоторканність (ст. 5), на справедливий суд (ст. 6), а також на оскарження в кримінальних справах (ст. 2 Протоколу 7 до Конвенції).

Четвертий розділ огляду містить матеріали стосовно пріоритетів головування Естонії в ЄС у другому півріччі поточного року, відповіді ЄС на гібридні загрози європейській системі безпеки, а також стосовно позиції європейських громадян щодо транснаціональних торговельних угод ЄС.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ	8
I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ.....	10
ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ	10
<i>Резолюція 2169 (2017) від 27 червня 2017 року «Визнання і застосування принципу підзвітності в Парламентській асамблеї».....</i>	<i>10</i>
<i>Резолюція 2170 (2017) від 27 червня 2017 року «Зміцнення етичних норм у сфері державного управління як засіб боротьби з політичною корупцією».....</i>	<i>15</i>
<i>Рекомендація 2105 (2017) від 27 червня 2017 року «Зміцнення етичних норм у сфері державного управління як засіб боротьби з політичною корупцією».....</i>	<i>17</i>
<i>Резолюція 2171 (2017) від 27 червня 2017 року «Боротьба парламентів з корупцією: співпраця парламентів зі ЗМІ, які проводять розслідування»</i>	<i>19</i>
<i>Рекомендація 2106 (2017) від 27 червня 2017 року «Боротьба парламентів з корупцією: співпраця парламентів зі ЗМІ, які проводять розслідування»</i>	<i>20</i>
<i>Резолюція 2177 (2017) від 29 червня 2017 року «Припинення сексуального насильства і домагань по відношенню до жінок в громадських місцях»</i>	<i>21</i>
<i>Резолюція 2178 (2017) від 29 червня 2017 року «Виконання рішень Європейського суду з прав людини».....</i>	<i>24</i>
<i>Рекомендація 2110 (2017) від 29 червня 2017 року «Виконання рішень Європейського суду з прав людини».....</i>	<i>25</i>
<i>Резолюція 2179 (2017) від 29 червня 2017 року «Політичний вплив на незалежні засоби масової інформації та журналістів»</i>	<i>26</i>
<i>Рекомендація 2111 (2017) від 29 червня 2017 року «Політичний вплив на незалежні засоби масової інформації та журналістів»</i>	<i>28</i>
<i>Резолюція 2180 (2017) від 30 червня 2017 року «Туринський процес»: зміцнення соціальних прав в Європі».....</i>	<i>28</i>
<i>Рекомендація 2112 (2017) від 30 червня 2017 року «“Туринський процес”: зміцнення соціальних прав в Європі».....</i>	<i>29</i>

II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	31
<i>Рішення Комісії (Євросоюз) 2017/1254 від 4 липня 2017 року про запропоновану громадянами ініціативу під назвою «Зупинимо Угоду про трансатлантичну торгівлю і інвестиційне партнерство (ТТІР)»</i>	<i>31</i>
<i>Рішення (Євросоюз) 2017/1324 Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2017 року про участь Союзу у Партнерстві з питань досліджень та інновацій у Середземноморському регіоні (ПДІСР/PRIMA), створеному спільно кількома державами-членами.....</i>	<i>32</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2017/1369 Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2017 року, що встановлює рамки для енергетичного маркування та скасовує Директиву 2010/30/Євросоюз.....</i>	<i>33</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2017/1370 Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2017 року, що вносить зміни до Регламенту Ради (ЄС) № 1683/95 про встановлення єдиного формату віз.</i>	<i>35</i>
<i>Директива (Євросоюз) 2017/1371 Європейського Парламенту та Ради від 5 липня 2017 року про боротьбу із шахрайством, спрямованим проти фінансових інтересів Союзу, кримінально-правовими засобами.....</i>	<i>36</i>
<i>Рішення Ради (Євросоюз) 2017/1247 від 11 липня 2017 року про укладення від імені Європейського Союзу Угоди про асоціацію між Європейським Союзом і Європейським агентством з атомної енергії та їх державами-членами, з одного боку, та Україною, з іншого боку, за винятком положень стосовно поводження із громадянами третіх країн, які законно працевлаштовані як робітники на території іншої сторони..</i>	<i>37</i>
<i>Рішення Ради (Євросоюз) 2017/1248 від 11 липня 2017 року про укладення від імені Європейського Союзу Угоди про асоціацію між Європейським Союзом і Європейським агентством з атомної енергії та їх державами-членами, з одного боку, та Україною, з іншого боку, стосовно положень щодо поводження із громадянами третіх країн, які законно працевлаштовані як робітники на території іншої Сторони</i>	<i>38</i>
<i>Рішення Ради (СЗБП) 2017/1252 від 11 липня 2017 року на підтримку зміцнення хімічної оборони і безпеки в Україні у світлі імплементації Резолюції Ради Безпеки ООН 1540 (2004)</i>	

<i>про нерозповсюдження зброї масового знищення і засобів її доставки</i>	<i>39</i>
<i>Рішення Ради (Євросоюз) 2017/1391 від 17 липня 2017 року щодо позиції, що має бути прийнята від імені Європейського Союзу в рамках Підкомітету з управління санітарними і фітосанітарними заходами, створеного згідно з Угодою про асоціацію між Європейським Союзом і Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з одного боку, та Україною, з іншого боку, стосовно змін у Додатку V до зазначеної Угоди.....</i>	<i>40</i>
<i>Рішення Ради (СЗБП) 2017/1418 від 4 серпня 2017 року, що вносить зміни до Рішення 2014/145/СЗБП щодо обмежувальних заходів стосовно дій, що підривають чи загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України.....</i>	<i>41</i>
<i>Рішення Комісії (Євросоюз) 2017/1583 від 1 вересня 2017 року, що визначає, згідно з Директивою 2006/7/ЄС Європейського Парламенту та Ради, EN ISO 17994:2014 як стандарт щодо еквівалентності мікробіологічних методів</i>	<i>42</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2017/1563 Європейського Парламенту та Ради від 13 вересня 2017 року про транскордонний обмін між Союзом і третіми країнами копіями певних робіт та інших об'єктів, що захищені авторським і суміжними правами, у форматі, зручному для незрячих і слабозорих осіб або осіб з обмеженими здібностями сприймати друковану інформацію</i>	<i>43</i>
<i>Директива (Євросоюз) 2017/1564 Європейського Парламенту та Ради від 13 вересня 2017 року про окремі випадки дозволеного використання певних робіт та інших об'єктів, що захищені авторським і суміжними правами, для незрячих і слабозорих осіб або осіб з обмеженими здібностями сприймати друковану інформацію та внесення змін до Директиви 2001/29/ЄС про гармонізацію окремих аспектів авторського і суміжних прав в інформаційному суспільстві</i>	<i>45</i>
<i>Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2017/1584 від 13 вересня 2017 року стосовно узгодженої відповіді на широкомасштабні інциденти і кризи у сфері кібербезпеки</i>	<i>46</i>
<i>Директива Комісії (Євросоюз) 2017/1572 від 15 вересня 2017 року, що доповнює Директиву 2001/83/ЄС Європейського Парламенту та Ради з огляду на принципи і настанови щодо</i>	

<i>належної практики виробництва продукції медичного призначення для використання людиною</i>	<i>47</i>
III. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ	49
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «САДКОВ проти України» від 6 липня 2017 року (заява № 21987/05).....</i>	<i>49</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «М. С. проти України» від 11 липня 2017 року (заява № 2091/13).....</i>	<i>55</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «НІНА КУЦЕНКО проти України» від 18 липня 2017 року (заява № 25114/11)</i>	<i>59</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «РОСТОВЦЕВ проти України» від 25 липня 2017 року (заява № 2728/16)</i>	<i>67</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ХЛЕБІК проти України» від 25 липня 2017 року (заява № 2945/16).....</i>	<i>68</i>
IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА.....	73
<i>Пріоритети на період головування Естонії у Раді ЄС (друге півріччя 2017 року)</i>	<i>73</i>
<i>Доповідь Європейської Комісії Європейському Парламенту та Раді стосовно впровадження Спільних правових рамок для протидії гібридним загрозам – відповідь Європейського Союзу</i>	<i>74</i>
<i>Європейські громадяни – проти транснаціональних торговельних угод</i>	<i>75</i>

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ

ГАТТ – Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 року.

ДЄС, Договір про ЄС – Договір про Європейський Союз.

ДФЄС – Договір про функціонування Європейського Союзу.

Євратом – Європейське Співтовариство з атомної енергії.

Європейська Рада – міждержавна складова Європейського Союзу, до якої входять глави держав чи урядів країн – членів ЄС та Голова Європейської Комісії. Європейська Рада збирається щонайменше двічі на рік під головуванням керівника держави чи уряду держави-члена, що головує в Раді.

Європейське Співтовариство (Співтовариство) – засноване згідно з Римським договором 1957 р. З 1993 р. цей термін було витіснено із загального вжитку терміном «Європейський Союз», тепер він застосовується для позначення міждержавного об'єднання держав-членів, які утворюють Європейський Союз.

Європейський Суд, ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини.

Європейські Співтовариства – Європейське Співтовариство з Атомної Енергії, Європейське Співтовариство з вугілля та сталі, а також Європейське Економічне Співтовариство. Внаслідок їх злиття у 1967 р. цими трьома Співтовариствами керують єдині інституції, тому часто їх узагальнено називають «Європейське Співтовариство». Відколи у 2002 р. Європейське Співтовариство з вугілля та сталі припинило існування, фактично залишилося два Європейських Співтовариства.

ЕКПЛ – (Європейська) Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.

ЄП – Європейський Парламент. Одна з семи інституцій Європейського Союзу (ст. 13 Консолідованої версії Договору про ЄС від 2010 р.). Є асамблеєю представників держав – членів ЄС, обирається прямим загальним голосуванням.

ЄС – Європейський Союз. Заснований згідно з Договором про Європейський Союз 1993 р. (інші назви – Маастрихтський договір, Договір про ЄС або ДЄС) зі змінами, внесеними Лісабонським договором від 13.12.2007 р.

КМ (Комітет міністрів) – Комітет міністрів Ради Європи.

Комісія, ЄК (Європейська Комісія) – одна з семи інституцій Європейського Союзу згідно з Договором про Європейський Союз зі змінами, внесеними Лісабонським договором від 13.12.2007 р.

НУО – неурядові організації.

ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі.

ПАРЄ – Парламентська асамблея Ради Європи.

Рада (Рада ЄС) – одна з семи інституцій Європейського Союзу.

РЄ – Рада Європи.

СЗБП – спільна зовнішня та безпекова політика ЄС.

СОТ – Світова організація торгівлі.

Суд ЄС – Суд Європейського Союзу. Одна з семи інституцій Європейського Союзу.

I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ

ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ

Резолюція 2169 (2017) від 27 червня 2017 року «Визнання і застосування принципу підзвітності в Парламентській асамблеї»¹

Члени Парламентської асамблеї зобов'язані діяти, строго дотримуючись обов'язків і зобов'язань, якими вони пов'язані, що викладені в статті 6.2.b (заява членів про прихильність до цілей і основних принципів Ради Європи), статті 13 (Кодекс етики членів) і статті 22 (підтримка дисципліни) Регламенту і в Кодексі поведінки членів Парламентської асамблеї.

В цьому документі Асамблея ухвалює запровадити процедуру, яка передбачає інституційну підзвітність осіб, які займають виборні посади в Асамблеї, і можливість звільнити їх від займаної посади протягом терміну їх повноважень. Така процедура застосовується тільки до високих виборних посадах, а саме до голови Парламентської асамблеї, заступників голови Парламентської асамблеї, голів та заступників голів комісій.

Виходячи з цього, Асамблея постановляє змінити свій Регламент (Правила процедури) таким чином:

– у Розділі XI «Надзвичайна процедура» після Статті 53 вставити нову статтю такого змісту:

«Процедура звільнення з посади голови і заступників голови Парламентської асамблеї

1. Асамблея може припинити повноваження голови Парламентської асамблеї або заступника голови Асамблеї на тій підставі, що він або вона більше не користується довірою Асамблеї, або з тієї причини, що він або вона більше не виконує умови, необхідні для здійснення цих функцій, або винен/винна у серйозному порушенні норм поведінки, що виразилося в грубому або неодноразовому порушенні положень Кодексу поведінки

¹ Resolution 2169 (2017) Recognition and implementation of the principle of accountability in the Parliamentary Assembly [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23899&lang=en>

членів Парламентської асамблеї. Клопотання про звільнення з посади стосовно однієї і тієї ж особи і за одних і тих же підстав може бути внесено лише один раз протягом чергової сесії Асамблеї.

2. Клопотання про звільнення з посади подається на обох офіційних мовах і підписується не менш як однією десятою дійсних членів (представників і заступників) Асамблеї, які належать не менше ніж до трьох політичних груп і десяти національних делегацій. Клопотання про звільнення з посади публікується у вигляді офіційного документа протягом 24 робочих годин, направляється відповідному члену і передається в Комісію з правил процедури, імунітетів та інституційних питань, яка робить висновок щодо його прийнятності. Комісія заслуховує відповідного члена; відсутність належним чином запрошеного члена на засіданні не є вагомою підставою для відкладення рішення Комісії. Висновок Комісії приймається протягом 24 годин після отримання клопотання, якщо рішення приймається протягом частини сесії Асамблеї, або на засіданні, яке безпосередньо має місце за передачею клопотання на розгляд.

3. Клопотання про звільнення з посади, представлене обома офіційними мовами, може також бути підписано не менше, ніж однієї п'ятою дійсних членів (представників і заступників) Асамблеї, що належать не менше, ніж до трьох політичних груп і 15 національних делегацій.

Клопотання про звільнення з посади публікується як офіційний документ протягом 24 годин і направляється члену, якого воно стосується. Клопотання ставиться на голосування Асамблеї не пізніше, ніж через 24 години після його публікації, якщо воно прийнято в ході частини сесії Асамблеї, або при відкритті частини сесії, яка безпосередньо слідує за його публікацією.

4. Після публікації клопотання про звільнення з посади і до прийняття остаточного рішення щодо відповідного клопотання голова або заступник голови припиняє головування на засіданнях Асамблеї.

5. Положення статей 27.5 (Внесення змін до проекту порядку денного), 33 (Дискусія і розгляд текстів документів), 34 (Зміни і поправки) і 37 (Пропозиції щодо процедури) не застосовуються.

6. В ході обговорення мають право виступити лише перший, хто підписав клопотання, голова Комісії з правил процедури, імунітетів та інституційних питань або представник, призначений цією Комісією, голови всіх політичних груп або представники, призначені групами, а також член, щодо якого розпочата відповідна процедура.

7. Асамблея приймає рішення, використовуючи електронну систему голосування відповідно до умов кворуму, встановлених у статті 42.3, більшістю в дві третини поданих голосів.

8. Добровільне складання відповідним членом своїх повноважень припиняє процедуру.

9. Відсторонення голови або заступника голови Асамблеї відбувається одразу після оголошення про прийняття рішення.

10. Голова Парламентської асамблеї, який був звільнений із займаної посади, не може звертатися до положень статті 20.3. Він/вона не має права переобиратися на посаду голови або заступника голови Асамблеї або голови або заступників голів комісій. Він/вона не отримує звання «почесний голова Парламентської асамблеї». Голова або заступник голови Асамблеї, який був звільнений від займаної посади, не може отримати звання «почесний асоційований член Парламентської асамблеї»;

– у Розділі XI «Надзвичайна процедура» після попередньої статті додати нову статтю такого змісту:

«Процедура звільнення з посади голів і заступників голів комісій

1. Комісія може припинити повноваження свого голови або заступника голови на вимогу однієї третини повноправних членів комісії, що належать принаймні до трьох політичних груп і до п'яти національних делегацій, на тій підставі, що він/вона припинив/припинила користуватися довірою комісії або по тій причині, що він/вона більше не виконує умови, необхідні для виконання обов'язків, або винен/винна у серйозному порушенні норм поведінки, що виразилося у грубому або неодноразовому порушенні положень Кодексу поведінки членів Парламентської асамблеї. Клопотання про звільнення з посади стосовно однієї і тієї ж особи і за одних і тих же підстав може бути внесено лише один раз протягом чергової сесії Асамблеї.

2. Клопотання про звільнення з посади направляється членам комісії не пізніше, ніж за тиждень до дати засідання, до порядку денного якого його просили включити особи, які підписали клопотання.

3. Після направлення клопотання про звільнення з посади і до прийняття остаточного рішення з даного клопотання голова або заступник голови припиняє головування на засіданнях комісії.

4. Звільнення з посади проводиться комісією відповідно до умов кворуму, встановленими в статті 47.3, більшістю в дві третини поданих голосів. Воно вступає в силу негайно. Стаття 47.2 про таємне голосування не застосовується.

5. Добровільне складання відповідним головою або заступником голови своїх повноважень припиняє процедуру.

6. Голова або заступник голови, звільнений з посади, не має права обиратися або переобиратися на посаду голови або заступника голови будь-якої комісії. Він/вона не може отримати звання «почесного асоційованого члена Парламентської асамблеї»;

– змінити Статтю 15.5 таким чином:

«Голова виконує свої функції до відкриття наступної чергової сесії. У разі виникнення вакансії або якщо голова не здатний виконувати свої обов'язки, найстарший за віком заступник голови виконує його обов'язки до моменту обрання нового Голови в ході наступної частини сесії.

[Примітка: якщо найстарший за віком заступник Голови не в змозі виконувати функції Голови, це завдання покладається на наступного найстаршого за віком заступника Голови].

Обраний таким чином Голова виконує його функції до початку наступної чергової сесії. Голова може бути переобраний ще на один термін, який не обов'язково повинен слідувати за першим. Однак голова, обраний в ході сесії на неповний термін, може бути переобраний ще на два терміни»;

– змінити перше речення статті 16.7 таким чином:

«За винятком випадку, коли склад національної делегації, членом якої є заступник голови, змінюється протягом сесії або в разі звільнення з посади на підставі Статті [54] заступники голови зберігають свою посаду до початку наступної чергової сесії»;

– змінити статтю 20.3 таким чином:

«Після обрання нового Голови Асамблеї його попередник, поки він або вона залишається представником або заступником в Асамблеї без перерви, і за умови, що він або вона не звільнений/а із займаної посади на підставі Статті [54], є «за посадою» (*ex officio*) членом Комітету з політичних питань і демократії, Комісії з дотримання зобов'язань державами-членами Ради Європи (Комітет з моніторингу) і Комісії з правил процедури, імунітетів та інституційних питань. Стаття 44.6 щодо нього або неї не застосовується».

і змінити, відповідно, посилання на статтю 44.1;

– у статтю 24.2.с додати текст такого змісту:

«Пропозиції, сформульовані представниками або їх заступниками [включаючи клопотання, спрямовані на підставі Статті [54]]»;

– змінити статтю 41.а таким чином:

«Більшість голосів необхідна: при затвердженні проекту рекомендації або проекту висновку для Комітету міністрів, при прийнятті рішення про розгляд питання відповідно до надзвичайної процедури, при внесенні змін до порядку денного сесії, при створенні комісії і визначення дати відкриття або відновлення чергової сесії, а також при прийнятті рішення про звільнення з виборної посади – у дві третини поданих голосів»;

– наприкінці статті 46.7 додати фразу такого змісту:

«Голова або заступник голови комісії, якого було звільнено з посади на підставі статті [55], не може бути кандидатом на посаду голови або заступника голови будь-якої комісії або підкомісії»;

– змінити статтю 47.3 таким чином:

«Комісія може вести обговорення і приймати рішення в тому випадку, якщо присутня одна третина її членів, однак в разі запиту однієї шостої членів комісії до початку голосування за проектом висновку, рекомендації або резолюції в цілому, або щодо обрання або звільнення з посади голови або заступників голови, голосування може проводитися лише за присутності більшості членів комісії».

Ця Резолюція вступає в дію в момент її прийняття. Її положення застосовуються до існуючих посад Голови і заступників Голови Парламентської асамблеї, а також голів і заступників голів комісій.

Резолюція 2170 (2017) від 27 червня 2017 року «Зміцнення етичних норм у сфері державного управління як засіб боротьби з політичною корупцією»²

В цьому документі Асамблея нагадує про свої резолюції і рекомендації «Корупція як загроза верховенству права» (Резолюція 1943 (2013) і Рекомендація 2019 (2013)), «Лобіювання в демократичному суспільстві (Європейський кодекс поведінки при лобіюванні)» (Рекомендація 1908 (2010)), «Посилення захисту викривачів» (Рекомендація 2073 (2015) та Резолюція 2060 (2015)), «Корупція в судовій системі: необхідність невідкладної реалізації пропозицій Асамблеї» (Резолюція 2098 (2016) і Рекомендація 2087 (2016)) та «Прозорість і відкритість в європейських інститутах» (Резолюція 2125 (2016) і Рекомендація 2094 (2016)) і підкреслює важливість подальшого зміцнення етичних норм у сфері державного управління.

У світлі викладеного Асамблея закликає держави-члени і держави – спостерігачі Ради Європи, а також держави, парламенти яких мають статус спостерігачів або партнерів у зміцненні демократії при Парламентській Асамблеї, активізувати дії у боротьбі з корупцією та, зокрема:

– просувати принципи сумлінності і прозорості у громадському житті і на всіх рівнях та, зокрема:

1) прийняти продумані правила декларування активів, доходів, а також фінансових та інших інтересів членами уряду і парламенту, лідерами політичних партій і політичних рухів, а також державними службовцями, суддями і прокурорами;

2) зробити такі декларації легко доступними для населення;

² Resolution 2170 (2017) Promoting integrity in governance to tackle political corruption [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23930&lang=en>

3) створити незалежні наглядові органи і регламентувати лобістську діяльність відповідно до Рекомендації CM/Rec (2017) 2 «Правове регулювання лобістської діяльності в контексті прийняття суспільно значущих рішень»;

– негайно підписати або ратифікувати, якщо цього ще не зроблено, Конвенцію про кримінальну відповідальність за корупцію і Додатковий протокол до неї, а також Конвенцію про цивільно-правову відповідальність за корупцію;

– забезпечити в повному обсязі співробітництво з Групою держав по боротьбі з корупцією (ГРЕКО) та з Комітетом експертів з оцінки заходів протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму (MONEYVAL) та негайно виконувати їх рекомендації, особливо рекомендації, підготовлені за підсумками Четвертого оціночного раунду ГРЕКО, який був націлений на профілактику корупції серед членів парламентів, суддів і прокурорів;

– забезпечити незалежність судової системи за допомогою використання прозорих процедур призначення і просування по службі і, в разі необхідності, за допомогою належних дисциплінарних заходів, що застосовуються органами без будь-якого політичного втручання чи іншого неналежного впливу;

– визнати роль ЗМІ у викритті корупції і забезпечити, щоб при регламентації діяльності ЗМІ зберігалися свобода ЗМІ і принцип відповідальності;

– продовжувати посилення захисту викривачів на законодавчому рівні та на практиці;

– виконати рекомендацію ОЕСР щодо вдосконалення етики поведінки на державній службі, яка є генеральним планом захисту і забезпечення пріоритету державних інтересів у порівнянні з приватними в державному секторі;

– розглянути питання про створення в державних установах спеціалізованих підрозділів, що займаються питаннями дотримання етичних норм з метою просування принципів етики, підзвітності та прозорості;

– звернути увагу на регіональний і місцевий рівень, а також розглянути питання про створення окремої структури для

конфіденційного консультування, для того щоб давати місцевим представникам рекомендації і консультувати їх з питань етики та сумлінності і щодо можливих конфліктів інтересів, а також проводити спеціалізовані навчальні заходи;

– організувати інформаційно-просвітницькі кампанії у боротьбі з корупцією, орієнтовані на різні групи громадян, ЗМІ, неурядові організації, підприємців і населення в цілому;

– розробити за підтримки Ради Європи програми ознайомлення з принципами етики в рамках навчальних програм початкової та середньої школи, роблячи акцент на особистій і соціальній відповідальності.

Асамблея вітає факт включення боротьби з корупцією в число пріоритетів співпраці Європейського Союзу з Радою Європи на 2016-2017 роки, зокрема, намір ЄС увійти – у віддаленій перспективі – до складу групи ГРЕКО. Асамблея вітає також опублікування європейським омбудсменом практичних рекомендацій щодо взаємодії державних посадових осіб із зацікавленими представниками (представники груп інтересів), а також резолюцію Європейського парламенту від 16 травня 2017 року (2016/2097 (INI)), в якій міститься заклик до Європейського Союзу прискорити подачу заявки на вступ до групи ГРЕКО. І, нарешті, Асамблея ще раз звертається із закликом до Європейського Союзу якнайшвидше стати повноправним членом групи ГРЕКО, дотримуватися принципу рівного ставлення між її членами, що передбачає оцінку інститутів Європейського Союзу за допомогою механізмів ГРЕКО з урахуванням його особливостей як недержавного утворення.

Рекомендація 2105 (2017) від 27 червня 2017 року «Зміцнення етичних норм у сфері державного управління як засіб боротьби з політичною корупцією»³

Парламентська асамблея, посилаючись на свою Резолюцію 2170 (2017) «Зміцнення етичних норм у сфері державного управління як засіб боротьби з політичною корупцією», наголошує

³ Recommendation 2105 (2017) Promoting integrity in governance to tackle political corruption [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23931&lang=en>

на необхідності створення політичного і культурного середовища, яке сприяло б формуванню стійкого до корупції суспільства, що є наріжним каменем справжньої демократії.

Асамблея вітає Рекомендацію Комітету міністрів CM/Rec (2017)2 «Правове регулювання лобістської діяльності в контексті прийняття суспільно значущих рішень».

У зв'язку з цим Асамблея пропонує Комітету міністрів:

- активізувати діалог між громадянським суспільством, місцевими національними і європейськими установами за допомогою проведення кампаній з питань етики та боротьби з корупцією, спрямованих на формування мережі політичних керівників, експертів, науковців, інтелектуалів, журналістів, неурядових організацій та студентів;

- вважати, що навчання основам етики і боротьби з корупцією має першорядне значення в підготовленому Радою Європи довіднику «Компетенції для демократичної культури», орієнтованому в першу чергу на початкові і середні школи, а також на вищі навчальні заклади та професійно-технічні навчальні заклади по всій Європі;

- розглянути питання про включення питань етики та боротьби з корупцією в переглянуту редакцію «Хартії Ради Європи про виховання демократичної громадянськості та освіти в галузі прав людини»;

- розробити проекти з навчання основ боротьби з корупцією в рамках спільної програми Ради Європи та Європейського Союзу «Права людини і демократія у дії»;

- звертати особливу увагу на корупцію в сфері освіти, зокрема, в тому що стосується доступу до вищої освіти і до дипломів про вищу освіту, а також проаналізувати питання про доцільність розробки конвенції про шахрайство в сфері освіти;

- закликати держави – члени Ради Європи, які створили у себе окремі спеціалізовані органи по боротьбі з корупцією, забезпечити їх незалежність і надати в їх розпорядження кваліфікованих фахівців, чітко визначити мандат і дати їм достатні повноваження за умови наявності належної системи стримувань і протидії відповідно до резолюції 97/24 Комітету міністрів

«Двадцять керівних принципів боротьби з корупцією» та рекомендацій, що містяться в Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції;

– запропонувати ГРЕКО виступити платформою для існуючих в її державах-членах органів у боротьбі з корупцією для того, щоб їх представники могли збиратися і обговорювати найбільш ефективні методи роботи та актуальні проблеми, пов'язані з боротьбою з корупцією і просуванням норм етики в суспільному житті, а також розглянути питання про створення відповідної мережі на європейському рівні.

Асамблея в черговий раз звертається до Комітету міністрів із закликом посилити захист викривачів і, зокрема, ініціювати переговорний процес з метою прийняття юридично зобов'язуючого документа в формі рамкової конвенції про захист викривачів на основі своєї Рекомендації CM/Rec (2014)7 із урахуванням останніх подій.

Резолюція 2171 (2017) від 27 червня 2017 року «Боротьба парламентів з корупцією: співпраця парламентів зі ЗМІ, які проводять розслідування»⁴

В цьому документі Асамблея рекомендує державам-членам активніше відзначати роль слідчої журналістики в своїх стратегіях боротьби з корупцією і з цією метою:

- ухвалювати закони, що забезпечують максимально широкий доступ до інформації;
- створювати фінансові механізми для підтримки слідчої журналістики, не посягаючи при цьому на її незалежність;
- забезпечувати належний захист викривачів, в тому числі обмежуючи будь-які ризики того, що їм доведеться зіткнутися з кримінальним переслідуванням або актами помсти.

⁴ Resolution 2171 (2017) Parliamentary scrutiny over corruption: parliamentary cooperation with the investigative media [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23932&lang=en>

Рекомендація 2106 (2017) від 27 червня 2017 року «Боротьба парламентів з корупцією: співпраця парламентів зі ЗМІ, які проводять розслідування»⁵

Посилаючись на свою Резолюцію 2171 (2017) «Боротьба парламентів з корупцією: співпраця парламентів зі ЗМІ, які проводять розслідування» і Резолюцію 2060 (2015) «Посилення захисту викривачів», Парламентська асамблея вважає, що Раді Європи слід активніше підтримувати роботу по вдосконаленню національного законодавства, що стосується, з одного боку, прозорості і доступу до інформації а з іншого – захисту осіб, які допомогли викрити злочинні дії.

Відповідно, Асамблея рекомендує Комітету міністрів доручити Керівному комітету зі ЗМІ та інформаційного суспільства і, можливо, Європейському комітету з правового співробітництва:

– оцінити відповідність положень національного законодавства про прозорість та право доступу до інформації стандартам, встановленим у Конвенції Ради Європи про доступ до офіційних документів, у тому числі з метою сприяння ратифікації цієї Конвенції;

– оцінити відповідність положень національного законодавства про захист викривачів принципам, встановленим у Рекомендації Комітету міністрів CM/Rec (2014) 7 «Про захист викривачів»;

– визначити можливі потреби держав-членів з метою розширення обміну досвідом та співпраці, що необхідні для підтримки реформи законодавства, яка стосується права на доступ до інформації та захисту викривачів.

⁵ Recommendation 2106 (2017) Parliamentary scrutiny over corruption: parliamentary co-operation with the investigative media [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23933&lang=en>

Резолюція 2177 (2017) від 29 червня 2017 року «Припинення сексуального насильства і домагань по відношенню до жінок в громадських місцях»⁶

Парламентська асамблея беззастережно засуджує всі форми насильства по відношенню до жінок і підкреслює, що таке насильство є проявом історично нерівного співвідношення сил між жінками і чоловіками і може бути припинено лише за рахунок докорінної зміни менталітету.

У своїй Резолюції 2093 (2016) «Нещодавні напади на жінок: необхідність чесного висвітлення фактів і комплексного реагування» Асамблея визнала, що насильство в натовпі є ще одним виміром насильства по відношенню до жінок. У зв'язку з цим Асамблея із занепокоєнням відзначає масштаби такого явища, як сексуальне насильство і домагання по відношенню до жінок в громадських місцях.

У світлі цих міркувань Асамблея закликає держави-члени і держави – спостерігачі Ради Європи:

– негайно підписати і ратифікувати, якщо цього ще не зроблено, Конвенцію Ради Європи про запобігання і припинення насильства по відношенню до жінок і побутового насильства і забезпечити застосування її в повному обсязі, що передбачає включення сексуального насильства і домагань в громадських місцях в національні кримінальні кодекси;

– покласти край безкарності, забезпечивши переслідування осіб, винних в сексуальному насильстві і домаганнях в громадських місцях;

– проводити розслідування фактів сексуального насильства і домагань по відношенню до жінок в громадських місцях, для того щоб домогтися повного розуміння масштабів цього явища і ініціювати дії, які можуть допомогти зняти табу, що оточують дане питання;

– проводити і підтримувати інформаційно-просвітницькі кампанії щодо необхідності запобігання та припинення сексуального насильства і домагань в громадських місцях,

⁶Resolution 2177 (2017) Putting an end to sexual violence and harassment of women in public space [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23977&lang=en>

включаючи кампанії, які закликають свідків насильства реагувати і втручатися, а також кампанії, конкретно призначені для чоловіків;

– включити в загальноосвітні програми питання, що стосуються поваги до людської гідності і мирного вирішення конфліктів, і зокрема питання, що стосуються гендерної рівності, викорінення гендерних стереотипів та ролі жінок в нашому суспільстві, для того, щоб вирішувати цю проблему під іншим кутом зору; розробити адресні навчальні модулі, що стосуються, наприклад, наслідків сексуального насильства і домагань для жертв, поведінки в разі прямих або непрямих нападок на жінок; особливий акцент слід зробити на програмах, спрямованих на навчання або перенавчання батьків, для щоб сформувати у них правильне розуміння того, що собою являє насильство по відношенню до жінок і чому воно повинно бути викорінено;

– розробити навчальні методики і шкільні заходи, що сприяють усуненню причин насильства, з тим щоб уникнути репродукування нерівноправних відносин та гендерних стереотипів, а також створення умов, що дозволяють учням контролювати фізичну або психологічну напруженість, не вдаючись до насильства;

– організувати для шкільних вчителів і персоналу шкіл обов'язкове навчання, для того щоб вони могли: а) виявляти потенційних жертв насильства (діти, які зазнали знущань, свідки сварок між батьками); б) краще розуміти різні форми насильства (фізичне, психологічне, вербальне і поведінкове); а також с) протидіяти їм;

– забезпечити регулярну присутність у школах спеціальних радників, посередників та/або психологів, які повинні бути доступні для учнів, їх батьків та вчителів і бути підготовлені для надання допомоги тим, хто зіткнувся з насильством, включаючи постраждалих, винних і свідків;

– проводити профілактичні заходи в центрах розміщення біженців та осіб в пошуку притулку, створюючи таким чином можливість для обговорення цінностей рівності та соціальних норм, які склалися в новому для них середовищі;

– почати діалог зі ЗМІ щодо їх відповідальності за подання об'єктивної інформації з питань сексуального насильства і

домагань в громадських місцях і закликати їх приділяти особливу увагу висвітленню інформаційно-просвітницьких кампаній, а також діяльності асоціацій, які борються з насильством по відношенню до жінок;

– почати діалог з компаніями, що надають нові медійні послуги і продукти, такими як провайдери доступу до мережі Інтернет або до онлайн-послуг, продавці мобільних засобів зв'язку, а також відеоігор, з тим щоб залучити їх в боротьбу з гендерними стереотипами і насильством на гендерному ґрунті шляхом здійснення належних заходів щодо саморегулювання, а також створення механізмів контролю та направлення скарг; стимулювати встановлення більш тісного співробітництва між новими провайдерами медіа-послуг і національними урядами, з тим щоб боротися з поширенням по медійним каналам контенту, пов'язаного з насильством на гендерному ґрунті, і забороняти його, в тому числі за допомогою своєчасного і оперативного обміну інформацією та реагування на розміщення в мережі Інтернет матеріалів сексуального характеру;

– прийняти і жорстко втілювати в життя політику абсолютної нетерпимості до насильства по відношенню до жінок в громадських місцях, забезпечуючи помітну присутність достатньої кількості співробітників поліції, які пройшли навчання і підготовку для надання допомоги жертвам насильства при проведенні великомасштабних заходів, а також регламентуючи і контролюючи споживання наркотиків і алкоголю на заходах, пов'язаних з підвищеним ризиком заворушень і насильства;

– виявляти так звані «сприятливі» міста, беручи до уваги гендерний вимір у процесі міського планування і в громадському транспорті для того, щоб забезпечити безпеку і благополуччя кожної людини.

Асамблея наполегливо закликає парламентаріїв, включаючи депутатів парламентів, які мають статус партнера в зміцненні демократії, засуджувати будь-які форми насильства по відношенню до жінок, особливо сексуального насильства і домагань в громадських місцях, а також підтримати зусилля щодо підвищення рівня інформованості та активно брати участь в них.

Резолюція 2178 (2017) від 29 червня 2017 року «Виконання рішень Європейського суду з прав людини»⁷

Після прийняття Резолюції 1226 (2000) Парламентська асамблея вважає своїм обов'язком сприяти здійсненню нагляду за виконанням постанов Європейського суду з прав людини, від якого залежить ефективність і авторитет правозахисної системи, заснованої на Європейській конвенції про права людини. Відповідно до статті 46.2 Конвенції, основна відповідальність за нагляд за дотриманням постанов Суду покладена на Комітет міністрів. Однак Асамблея вважає, що вона покликана відігравати ключову роль в цьому процесі, оскільки може стимулювати ініціативну участь в цій роботі національних парламентів.

Асамблея нагадує про свою раніше виконану роботу з цього питання, зокрема про свої резолюції 2075 (2015), 1787 (2011) та 1516 (2006) та рекомендації 2079 (2015) і 1955 (2011) стосовно виконання рішень Суду, а також про свою Резолюцію 1823 (2011) «Національні парламенти – гаранти прав людини в Європі».

Посилаючись на свою Резолюцію 1823 (2011) «Національні парламенти - гаранти прав людини в Європі», Асамблея закликає національні парламенти держав – членів Ради Європи:

– створити парламентські структури, що гарантують відстеження та моніторинг виконання міжнародних зобов'язань у правозахисній сфері, зокрема, зобов'язань, що випливають з Конвенції;

– провести парламентські дебати з питання виконання рішень Суду;

– направити уряду запит про хід виконання рішень Суду і вимагати від нього щорічного звітування по даному питанню;

– закликати всі політичні групи узгодити зусилля для забезпечення виконання рішень Суду.

Асамблея закликає Європейський Парламент до співпраці у питаннях, пов'язаних із виконанням рішень Суду.

⁷ Resolution 2178 (2017) The implementation of judgments of the European Court of Human Rights [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23987&lang=en>

З огляду на невідкладну необхідність прискорення виконання рішень Суду, Асамблея закликає продовжувати моніторинг ситуації у цій сфері і визначити це питання одним зі своїх пріоритетів.

Рекомендація 2110 (2017) від 29 червня 2017 року «Виконання рішень Європейського суду з прав людини»⁸

Посилаючись на свою резолюцію 2178 (2017) «Виконання рішень Європейського суду з прав людини», Парламентська асамблея вітає заходи, прийняті Комітетом міністрів щодо вдосконалення процесу свого нагляду за виконанням рішень Суду.

Асамблея ще раз настійно закликає Комітет міністрів використовувати всі наявні засоби для виконання своїх функцій, що випливають зі Статті 46.2 Європейської конвенції про права людини. Відповідно, вона рекомендує Комітету міністрів:

- знову розглянути питання про застосування процедур, передбачених в пунктах 3-5 статті 46 Конвенції, в разі, коли держава-відповідач наполегливо перешкоджає виконанню постанови;

- частіше використовувати проміжне рішення, для того щоб позначити складності, що виникають при виконанні деяких постанов;

- негайно усунути системні проблеми, виявлені при прийнятті Судом пілотних рішень, звертаючи особливу увагу на всі супутні справи;

- домагатися більшої транспарентності процесу нагляду за виконанням рішень;

- підвищити роль заявників, громадянського суспільства, національних правозахисних органів і міжнародних організацій в цьому процесі;

- продовжувати домагатися синергетичної взаємодії всередині Ради Європи між усіма зацікавленими структурами, такими як Європейський суд з прав людини і його Секретаріат, Асамблея, Генеральний секретар, Комісар з прав людини, Керівний

⁸ Recommendation 2110 (2017) The implementation of judgments of the European Court of Human Rights [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23988&lang=en>

комітет з прав людини(CDDH), Європейська комісія за демократію через право (Венеціанська комісія) і Європейський комітет з питань запобігання катуванням (КПП);

– збільшити обсяг ресурсів, що виділяються Департаменту з виконання постанов Європейського суду з прав людини;

– закликати Департамент з виконання постанов активізувати контакти з Судом і його Секретаріатом, а також активніше проводити консультації з національними урядами у випадках, коли виникають особливі труднощі при визначенні заходів щодо виконання.

Резолюція 2179 (2017) від 29 червня 2017 року «Політичний вплив на незалежні засоби масової інформації та журналістів»⁹

У цьому документі Асамблея закликає енергійніше гарантувати безпеку і свободу журналістів, а також захистити плюралізм і незалежність ЗМІ. Вона рекомендує державам – членам Ради Європи:

– виконати Рекомендацію CM/Rec (2016) 4 «Про захист журналістики і забезпечення безпеки журналістів і інших медійних структур» в чотирьох сферах: запобігання, захист, судове переслідування за будь-які загрози на адресу журналістів і посягання на свободу ЗМІ, а також поширення інформації, освіти і підвищення рівня інформованості;

– замовити проведення незалежного аналізу своїх законів і правозастосовної практики, які робили або могли зробити стримуючу дію на свободу ЗМІ, зокрема, законів, що стосуються національної безпеки, тероризму і клевети, а також доручити правозахисним комісіям або омбудсменам здійснювати моніторинг їх застосування, для того щоб не допустити зловживання цими законами з метою утиску свободи ЗМІ;

– посилити законодавчі положення, що стосуються формальної або бенефіціарної власності, а також механізмів фінансування і організаційно-управлінських структур ЗМІ,

⁹ Resolution 2179 (2017) Political influence over independent media and journalists [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23989&lang=en>

включаючи онлайн-ЗМІ з урахуванням їх специфіки, для того щоб мати можливість встановлювати можливі джерела контролю і впливу і посилити підзвітність. У цьому плані Асамблея нагадує, зокрема, про свою Резолюцію 2065 (2015) «Підвищення транспарентності власності ЗМІ»;

– розглянути механізми управління громадськими ЗМІ, беручи до уваги основні стандарти, встановлені в додатку до Рекомендації СМ/Рес (2012) 1 «Управління громадськими ЗМІ» під назвою «Керівництво з управління громадськими ЗМІ» і спрямовані на забезпечення справжньої незалежності громадських ЗМІ, включаючи редакційну незалежність при збереженні наглядової функції національної влади, зокрема, парламентів;

– забезпечити транспарентність функціонування регулюючих органів; документи, що регламентують порядок їх формування, функції та повноваження повинні забезпечувати їх незалежність від будь-якого впливу, особливо від впливу влади.

Асамблея закликає всі політичні сили і політичних лідерів рішуче засудити психологічне насильство, переслідування і знущання над журналістами, а також приєднатися до зусиль із протидії зростаючій недовірі до журналістики і журналістів; політичні структури, безумовно, мають право відповідати на критичні думки і розбіжності, що виражаються ЗМІ, проте така реакція повинна поважати свободу вираження думок, а будь-яка поведінка, що спонукає прихильників таких думок переслідувати журналістів і ЗМІ, має бути заборонена.

Асамблея закликає асоціації ЗМІ більш активно виявляти і засуджувати факти зловживань з боку непрофесійних осіб, які зловживають поняттям «журналіст» або з боку недобросовісних ЗМІ, які прагнуть маніпулювати громадською думкою шляхом поширення неправдивої інформації. Слід протидіяти політичному лінчуванню, яке організовується операторами брехливих ЗМІ.

Рекомендація 2111 (2017) від 29 червня 2017 року «Політичний вплив на незалежні засоби масової інформації та журналістів»¹⁰

Цим документом Асамблея рекомендує Комітету міністрів:

– закликати держави – члени Ради Європи активно брати участь у конструктивному діалозі з метою усунення всіх серйозних загроз свободі ЗМІ, про які повідомляє Платформа дій щодо посилення захисту журналістики і забезпечення безпеки журналістів;

– доручити Координаційному комітету з питань ЗМІ та інформаційного суспільства (CDMSI) та/або іншим профільним міжурядовим органам:

1) відновити роботу, пов'язану з громадськими ЗМІ, з метою розробки в оперативному форматі принципів, зафіксованих в його Рекомендації CM/Rec (2012) 1 «Про управління громадськими ЗМІ», зокрема, в тому, що стосується процедур призначення, і запропонувати типові положення, які забезпечували б незалежність громадських ЗМІ;

2) розробити адресні програми співпраці, спрямовані на пропаганду позитивного досвіду управління громадськими ЗМІ, і підтримувати їх реалізацію;

3) приступити до комплексного вивчення національних законів і правозастосовчої практики, які недобросовісно застосовуються, для того щоб придушити критично налаштованих незалежних журналістів і ЗМІ, починаючи з законів про національну безпеку, тероризм і наклеп, для того щоб дати рекомендації щодо їх перегляду.

Резолюція 2180 (2017) від 30 червня 2017 року «Туринський процес»: зміцнення соціальних прав в Європі»¹¹

В цьому документі Асамблея закликає держави – члени Ради Європи підтримати через свої уряди і парламенти дискусії і

¹⁰ Recommendation 2111 (2017) Political influence over independent media and journalists [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23990&lang=en>

¹¹ Resolution 2180 (2017) The «Turin process»: reinforcing social rights in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23993&lang=en>

співробітництво, розпочаті в рамках «Туринського процесу», і, зокрема:

- сприяти зміцненню Європейської соціальної хартії як загальноєвропейської нормативної системи;
- зміцнювати загальноєвропейський діалог стосовно соціальних прав, а також більш ефективно координувати юридичні і політичні дії з іншими європейськими інституціями, зокрема, з Європейським Союзом і його інституціями;
- підвищити рівень дотримання найвищих стандартів соціальних прав на національному рівні.

Рекомендація 2112 (2017) від 30 червня 2017 року «“Туринський процес”»: зміцнення соціальних прав в Європі»¹²

Парламентська асамблея нагадує про свою рекомендацію 1976 (2011) «Роль парламентів у зміцненні і розвитку соціальних прав в Європі» і про свою Резолюцію 2180 (2017) «Туринський процес»: зміцнення соціальних прав в Європі».

Беручи до уваги важливість «Туринського процесу» для майбутньої загальної «Європейської стратегії соціальних прав», Асамблея пропонує Комітету міністрів вжити заходів щодо прискорення роботи, пов'язаної з підписанням, ратифікацією і застосуванням Європейської соціальної хартії (переглянутої) та протоколів до неї, і зробити соціальні права одним з пріоритетів в дворічному плані роботи Ради Європи на 2018–2019 рр.

Зокрема, Асамблея закликає Комітет міністрів прийняти одностайне рішення, яке дозволить Асамблеї виконувати закріплену за нею в механізмі моніторингу дотримання Хартії функцію, а саме, обирати членів Європейського комітету з соціальних прав, як це передбачено в Протоколі про внесення змін до Європейської соціальної хартії.

З метою підготовки ґрунту для більш тісної співпраці з Європейським Союзом в майбутньому, зокрема в рамках

¹² Recommendation 2112 (2017) The «Turin process»: reinforcing social rights in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23995&lang=en>

майбутнього застосування «Європейського кошика соціальних прав», Комітету міністрів пропонується також:

– доручити Європейському комітету з соціальних прав провести поглиблене дослідження, присвячене можливостям синергетичної взаємодії між Європейською соціальною хартією і «Європейським кошиком соціальних прав», а також вивчити, яким чином перша могла б служити загальним орієнтиром щодо соціальних прав для всіх європейських держав;

– забезпечити участь високопоставлених представників Ради Європи в майбутньому Соціальному саміті за справедливу роботу і економічне зростання, організованому Європейською комісією та урядом Швеції у Гетеборзі 17 листопада 2017 року для обговорення і схвалення «Європейського кошика соціальних прав».

II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Рішення Комісії (Євросоюз) 2017/1254 від 4 липня 2017 року про запропоновану громадянами ініціативу під назвою «Зупинимо Угоду про трансатлантичну торгівлю і інвестиційне партнерство (ТТІР)»¹³

Цим Рішенням Комісія реєструє громадянську ініціативу «Зупинимо Угоду про трансатлантичну торгівлю і інвестиційне партнерство (ТТІР)¹⁴».

Мета ініціативи – запропонувати Європейській Комісії рекомендувати Раді скасувати мандат на переговори щодо трансатлантичного торговельно-інвестиційного партнерства та не укладати всеохоплюючу економічну і торговельну угоду (СЕТА). У 2014 році Комісія відмовила у реєстрації цієї ініціативи, проте у травні 2017 року відповідне судове рішення зобов'язало Комісію її зареєструвати з огляду на те, що ДЄС сприяє демократичному розвитку Союзу, забезпечуючи, зокрема, кожному громадянину право брати участь у демократичному житті ЄС. З цією метою у Рішенні зазначається, що процедури та умови, необхідні для належної реєстрації ініціативи громадян, повинні бути простими, чіткими та адекватними, а також повинні відповідати самому характеру відповідної ініціативи.

У Рішенні також зазначається, що 30 жовтня 2016 року всеохоплююча економічна і торговельна Угода між Канадою і ЄС була підписана. Відтак, запропонована ініціатива громадян втратила сенс, оскільки вона спрямована на заохочення Комісії не підписувати зазначену Угоду.

Це рішення адресовано організаторам та членам комітету громадян, які внесли зазначену ініціативу, прийнято 4 липня 2017 року та набирає чинності з 10 липня 2017 року.

¹³ Commission Decision (EU) 2017/1254 of 4 July 2017 on the proposed citizens' initiative entitled 'Stop TTIP' [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.179.01.0016.01.ENG&toc=OJ:L:2017:179:TOC

¹⁴ Щодо громадянської ініціативи додатково див.: European Initiative against TTIP and CETA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://stop-ttip.org/sign/>

Рішення (Євросоюз) 2017/1324 Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2017 року про участь Союзу у Партнерстві з питань досліджень та інновацій у Середземноморському регіоні (ПДІСР/PRIMA), створеному спільно кількома державами-членами¹⁵

Цим Рішенням регулюється участь Європейського Союзу у програмі ПДІСР/PRIMA (далі – Партнерство), спрямованій на розвиток дослідницьких та інноваційних можливостей, а також знань та спільних інноваційних рішень для підвищення ефективності, безпеки і стабільності систем сільського господарства та інтегрованого водопостачання й управління у Середземноморському регіоні. Нова програма має сприяти досягненню цілей сталого розвитку ЄС та майбутньої Європейської стратегії сталого розвитку.

Згідно з положеннями Рішення, ЄС у цілому бере участь у цій програмі спільно з Хорватією, Кіпром, Францією, ФРН, Грецією, Ізраїлем, Італією, Люксембургом, Мальтою, Португалією, Словенією, Іспанією, Тунісом та Туреччиною (далі – держави-учасниці). Крім того, Алжир, Єгипет, Йорданія, Ліван і Марокко стають державами-учасниками за умови укладення міжнародних угод про науково-технологічне співробітництво з ЄС, які визначатимуть, крім іншого, умови їх участі у Партнерстві. Будь-яка держава – член ЄС та будь-яка третя країна, крім зазначених вище, що бере участь у програмі «Горизонт 2020», може також стати учасником Партнерства за умов, визначених цим Рішенням.

Відповідно до його положень, Партнерство має сприяти тому, аби сільськогосподарські системи і системи водопостачання та управління ними стали більш стійкими до змін клімату, ефективними, економічно вигідними, екологічно та соціально стійкими, а також сприяли вирішенню проблем дефіциту води, продовольчої безпеки, покращенню стану здоров'я населення,

¹⁵ Decision (EU) 2017/1324 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2017 on the participation of the Union in the Partnership for Research and Innovation in the Mediterranean Area (PRIMA) jointly undertaken by several Member States [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.185.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2017:185:TOC

підвищенню рівня благополуччя, а також вирішенню проблем міграції. З огляду на це Партнерство спрямовано на:

(a) формулювання спільного довгострокового стратегічного порядку денного у сфері забезпечення продовольчої безпеки та управління водними ресурсами;

(b) орієнтацію відповідних національних дослідницьких та інноваційних програм на реалізацію зазначеного стратегічного порядку денного;

(c) залучення всіх відповідних суб'єктів державного і приватного секторів до впровадження стратегічного порядку денного через об'єднання знань і досвіду та фінансових ресурсів;

(d) зміцнення потенціалу усіх зацікавлених сторін, у тому числі малі та середні підприємства, експертного середовища, неурядових організацій та місцевих дослідницьких центрів.

Згідно з цим Рішенням, Партнерство підтримуватиме широкий спектр різноманітних видів науково-дослідницької та інноваційної діяльності переважно через надання грантів; розмір фінансового внеску ЄС для цілей Партнерства дорівнює внескам країн-учасниць і не перевищує 220 млн євро.

Рішення набирає чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент (Євросоюз) 2017/1369 Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2017 року, що встановлює рамки для енергетичного маркування та скасовує Директиву 2010/30/Євросоюз¹⁶

Цей Регламент встановлює рамки для енергетичного маркування, що застосовуються до певних товарів, що продаються на внутрішньому ринку ЄС. Норми Регламенту передбачають маркування цих товарів та оприлюднення стандартизованої інформації щодо енергоефективності, споживання енергії під час їх експлуатації та іншої додаткової інформації. Це дозволить

¹⁶ Regulation (EU) 2017/1369 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2017 setting a framework for energy labelling and repealing Directive 2010/30/EU [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/1369/oj>

покупцям вибирати більш енергоефективні товари, зменшуючи при цьому обсяг споживання енергії побутовими приладами.

Регламент встановлює терміни заміни системи поточного енергетичного маркування, тобто класів A +, A ++, A +++ на шкалу літер від A до G залежно від технологічного рівня розвитку. Таким чином, це дозволить в довгостроковій перспективі зменшити надмірне використання класів вищого рівня енергоефективності, надаючи стимули для інновацій та зменшуючи використання менш ефективних продуктів з внутрішнього ринку Європейського Союзу. Крім того, база даних реєстрації товарів в рамках цього Регламенту дозволить громадськості проконсультуватися з етикетками та інформаційними листами, полегшуючи порівняння енергоефективності побутової техніки.

Регламент також вимагає, щоб виробники інформували споживачів, якщо оновлення програмного забезпечення пристроїв може зменшити енергоефективність товару.

Застосування Регламенту різне для кожної товарної групи. Так, не пізніше, ніж з 2 листопада 2018 року, документ буде застосовуватися для побутових посудомийних машин, побутових холодильників, побутових пральних машин, телевізорів та електричних світильників. Крім того, до 1 січня 2019 року буде створено базу даних з інформацією для споживачів, яка міститиме відповідну інформацію від постачальників щодо нових моделей приладів, перш ніж вони будуть розміщені на ринку.

Цей Регламент набирає чинності на 4-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 1 серпня 2017 року, крім ст. 4, що застосовується з 1 січня 2019 року.

Регламент (Євросоюз) 2017/1370 Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2017 року, що вносить зміни до Регламенту Ради (ЄС) № 1683/95 про встановлення єдиного формату віз¹⁷

Передумовою прийняття документу є те, що попередній Регламент Ради (ЄС) № 1683/95 щодо єдиного формату та загального дизайну візової наклейки, який діяв протягом двадцяти років, наразі підлягає критиці у зв'язку із частими випадками шахрайства у цій сфері. Зважаючи на це, було вирішено запровадити новий стандартизований дизайн віз із сучасними вимогами безпеки, щоб запобігти їх підробці.

Цим Регламентом вносяться відповідні зміни до Регламенту Ради (ЄС) № 1683/95 та затверджується новий дизайн віз, приклад якого знаходиться в додатку до Регламенту. Новий дизайн містить ряд наступних нових елементів безпеки:

- нова фотокартка особи виготовлена з дотриманням високих стандартів безпеки;
- наявність трибуквеного коду держави – члена ЄС, який видав візу;
- дев'ятизначний національний номер візової наклейки у горизонтальному напрямку, надрукований чорним кольором спеціальним шрифтом;
- дев'ятизначний національний номер візової наліпки у вертикальному напрямку, надрукований спеціальним шрифтом червоного кольору;
- наявність назви «ЄС» з ефектом латентного зображення, та інші.

Цей Регламент набирає чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується протягом п'ятнадцяти днів після прийняття інших нормативних актів, що стосуються технічних характеристик відповідно до положень ст. 2 Регламенту Ради (ЄС) № 1683/95.

¹⁷ Regulation (EU) 2017/1370 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2017 amending Council Regulation (EC) No 1683/95 laying down a uniform format for visas [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/1370/oj>

Директива (Євросоюз) 2017/1371 Європейського Парламенту та Ради від 5 липня 2017 року про боротьбу із шахрайством, спрямованим проти фінансових інтересів Союзу, кримінально-правовими засобами¹⁸

Нова Директива ЄС запроваджує надзвичайно жорсткі покарання за шахрайство з коштами ЄС у вигляді позбавлення волі щонайменше на чотири роки, якщо шкода перевищує 100 000 євро. Ця Директива також встановлює мінімальні стандарти визначення злочину та відповідних санкцій за шахрайства з фінансовими ресурсами Союзу.

Директива зобов'язує держави-члени вжити всіх необхідних заходів для забезпечення того, щоб такі фінансові злочини, як незаконне привласнення, перерозподіл, неправильне використання коштів ЄС, надання та взяття хабарів, тощо підлягали максимальному покаранню, включаючи позбавлення волі.

Директива стосується наступних дій або бездіяльності:

- використання або надання фальшивих, невірних або неповних заяв або документів, що має наслідком незаконне привласнення чи неправомірне збереження коштів або активів із бюджету;
- нецільове використання коштів чи активів;
- нерозголошення інформації про названі вище дії чи бездіяльність;
- використання або подання фальшивих, невірних або неповних звітів чи документів щодо ПДВ, що призвело до втрат бюджету ЄС.

Документ встановлює певні мінімальні правила, а держави-члени вже можуть запроваджувати більш жорсткі санкції для злочинів, що зачіпають фінансові інтереси ЄС.

Застосування цієї Директиви державами-членами включає в себе обробку персональних даних компетентними національними органами та обмін даними між державами-членами, з одного боку, та між компетентними органами ЄС, з іншого.

18 Directive (EU) 2017/1371 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2017 on the fight against fraud to the Union's financial interests by means of criminal law [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2017/1371/oj>

Також Директивою передбачається обов'язок держав-членів вжити всіх необхідних заходів для забезпечення швидкого відшкодування зазначених коштів та їх направлення до спільного бюджету ЄС.

Ця Директива набирає чинності на 20-й день після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» і застосовується з 6 липня 2019 року.

Рішення Ради (Євросоюз) 2017/1247 від 11 липня 2017 року про укладення від імені Європейського Союзу Угоди про асоціацію між Європейським Союзом і Європейським агентством з атомної енергії та їх державами-членами, з одного боку, та Україною, з іншого боку, за винятком положень стосовно поводження із громадянами третіх країн, які законно працевлаштовані як робітники на території іншої сторони¹⁹

Цим Рішенням затверджується від імені Союзу (за винятком ст. 17) Угода про асоціацію між Європейським Союзом і Європейським агентством з атомної енергії та їх державами-членами, з одного боку, та Україною, з іншого боку, разом із додатками та протоколами (далі – Угода про асоціацію).

Згідно з його положеннями, зміни до Угоди про асоціацію внаслідок нового рішення підкомітету з географічних зазначень затверджуються Комісією від імені Союзу. У випадку не досягнення Сторонами Угоди про асоціацію згоди щодо географічних зазначень, Комісія вирішує питання на підставі процедури, викладеної у ст. 57(2) Регламенту (ЄС) № 1151/2012 Європейського Парламенту та Ради. Крім того, окремі назви, захищені положеннями підрозділу 3 «Географічні зазначення» Глави 9 Розділу IV Угоди про асоціацію, можуть використовуватися будь-яким учасником ринку сільськогосподарської продукції, харчових продуктів, вин,

¹⁹ Council Decision (EU) 2017/1247 of 11 July 2017 on the conclusion, on behalf of the European Union, of the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part, with the exception of the provisions relating to the treatment of third-country nationals legally employed as workers in the territory of the other party [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.181.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2017:181:TOC

спиртних напоїв тощо. Рішення передбачає, що держави-члени та інституції ЄС забезпечують їх відповідний юридичний захист, у тому числі на вимогу зацікавленої сторони.

Це Рішення стосується всіх положень Угоди про асоціацію, за винятком положень ст. 17, у яких містяться конкретні зобов'язання щодо громадян третіх країн, які на законних підставах працюють на території іншої Сторони Угоди, оскільки ці положення належать до сфери регулювання ДФЄС, і щодо цього буде досягнуто окремої домовленості.

Рішення прийнято 11 липня 2017 року і набирає чинності у день його прийняття.

Рішення Ради (Євросоюз) 2017/1248 від 11 липня 2017 року про укладення від імені Європейського Союзу Угоди про асоціацію між Європейським Союзом і Європейським агентством з атомної енергії та їх державами-членами, з одного боку, та Україною, з іншого боку, стосовно положень щодо поводження із громадянами третіх країн, які законно працевлаштовані як робітники на території іншої Сторони²⁰

Цим Рішенням затверджуються від імені Союзу положення ст. 17 Угоди про асоціацію між Європейським Союзом і Європейським агентством з атомної енергії та їх державами-членами, з одного боку, та Україною, з іншого боку, разом із додатками та протоколами (далі – Угода).

Це рішення стосується виключно положень ст. 17 Угоди, що містять конкретні зобов'язання стосовно громадян третіх країн, які на законних підставах працюють на території іншої Сторони Угоди і підпадають під дію положень Розділу V Частини третьої ДФЄС, оскільки мета і зміст цих положень відрізняються від цілей та

²⁰ Council Decision (EU) 2017/1248 of 11 July 2017 on the conclusion, on behalf of the European Union, of the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part, as regards provisions relating to the treatment of third-country nationals legally employed as workers in the territory of the other party [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.181.01.0004.01.ENG&toc=OJ:L:2017:181:TOC

змісту інших положень Угоди. Окреме рішення, що стосується інших положень Угоди, приймається паралельно із цим Рішенням²¹.

Відповідно до статей 1 і 2 Протоколу № 21 щодо позиції Сполученого Королівства та Ірландії, а також Протоколу № 22 щодо позиції Королівства Данії до ДЄС і ДФЄС, це Рішення не є обов'язковим для цих держав.

Рішення прийнято 11 липня 2017 року та набирає чинності у день його прийняття.

Рішення Ради (СЗБП) 2017/1252 від 11 липня 2017 року на підтримку зміцнення хімічної оборони і безпеки в Україні у світлі імплементації Резолюції Ради Безпеки ООН 1540 (2004) про нерозповсюдження зброї масового знищення і засобів її доставки²²

Загальною метою Рішення є підтримка проектів ОБСЄ щодо посилення хімічної оборони і безпеки в Україні відповідно до Резолюції Ради Безпеки ООН 1540 (2004) та Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Зокрема, Рішення спрямоване на зменшення загрози від незаконної торгівлі токсичними хімікатами в регіоні (включаючи Україну), сприяючи підтримці миру та безпеці.

Положення Рішення передбачають підтримку і посилення можливостей спеціально уповноважених органів в Україні з метою запобігання незаконній торгівлі токсичними хімікатами, для чого заплановані такі заходи: вдосконалення регуляторної системи України у питаннях хімічної оборони та безпеки; створення Українського національного інформаційного центру для визначення токсичних хімікатів; посилення контролю над транскордонним рухом таких хімікатів тощо.

Відповідно до цього Рішення, обсяг фінансування відповідних заходів і проектів із боку ЄС становитиме близько 1,4 млн євро і здійснюватиметься Секретаріатом ОБСЄ у співпраці із

²¹ Додатково див. стор. 37–38 цього Випуску.

²² Council Decision (CFSP) 2017/1252 of 11 July 2017 in support of the strengthening of chemical safety and security in Ukraine in line with the implementation of United Nations Security Council Resolution 1540 (2004) on the non-proliferation of weapons of mass destruction and their means of delivery [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.179.01.0008.01.ENG&toc=OJ:L:2017:179:TOC

Організацією із заборони хімічної зброї (ОЗХЗ) та згідно із Конвенцією про хімічну зброю. При цьому Комісія здійснюватиме нагляд за належним використанням ресурсів, для чого має – якнайшвидше після набрання чинності цим Рішенням – укласти угоду про належне фінансування з Секретаріатом ОБСЄ. Останній, у свою чергу, зобов'язаний інформувати про будь-які труднощі цього процесу та про дату укладення фінансової угоди.

Бенефіціаріями проектів ОБСЄ щодо посилення хімічної оборони і безпеки в Україні відповідно до Резолюції Ради Безпеки ООН 1540 (2004) та Угоди про асоціацію між Україною та ЄС є Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Міністерство охорони здоров'я України, Державна фіскальна служба України та Державна прикордонна служба України.

Це Рішення набирає чинності у день його прийняття та діє впродовж 36 місяців після підписання угоди щодо фінансування або впродовж 6 місяців із дати його прийняття у разі, якщо таку угоду не буде укладено.

Рішення Ради (Євросоюз) 2017/1391 від 17 липня 2017 року щодо позиції, що має бути прийнята від імені Європейського Союзу в рамках Підкомітету з управління санітарними і фітосанітарними заходами, створеного згідно з Угодою про асоціацію між Європейським Союзом і Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з одного боку, та Україною, з іншого боку, стосовно змін у Додатку V до зазначеної Угоди²³

Рішення Ради прийнято у відповідності із Статтею 64 (1) Угоди про асоціацію між Європейським Союзом та Україною, що передбачає, що Україна повинна наблизити своє законодавство у сфері санітарного та фітосанітарного контролю та добробуту тварин до вимог Союзу.

²³ Council Decision (EU) 2017/1391 of 17 July 2017 on the position to be adopted, on behalf of the European Union, within the Sanitary and Phytosanitary Management Sub-Committee established by the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part, as regards the modification of Annex V to that Agreement [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32017D1391>

Оскільки Стаття 64 (4) Угоди зобов'язує Україну розглянути і подати перелік актів ЄС у цій сфері, до яких необхідно наблизити, адаптувати національне законодавство, даний перелік стане довідковим документом для реалізації Угоди. Такий перелік нормативних актів ЄС було подано Україною у червні 2016 року.

У зв'язку з цим, дане Рішення Ради затверджує перелік законодавства ЄС у сфері санітарного та фітосанітарного контролю для подальшої адаптації законодавства України, а саме документи, що стосуються як здоров'я громадян, маркування та інформації про продукти харчування, продукти харчування тваринного походження, так і здоров'я тварин, запобігання тваринним хворобам, необхідності обов'язкової ідентифікації та реєстрації тварин, тощо.

Рішення також передбачає, що незначні уточнення до цього переліку можуть бути узгоджені безпосередньо в рамках підкомітету із санітарного та фітосанітарного управління без додаткового рішення Ради з цього приводу.

Це Рішення прийнято 17 липня 2017 року та набирає чинності у день його прийняття.

Рішення Ради (СЗБП) 2017/1418 від 4 серпня 2017 року, що вносить зміни до Рішення 2014/145/СЗБП щодо обмежувальних заходів стосовно дій, що підривають чи загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України²⁴

Це рішення передбачає внесення змін до попереднього Рішення щодо обмежувальних заходів щодо дій, що підривають чи загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України.

Так, в рамках політики неприйняття ЄС незаконної анексії Криму та міста Севастополя Рада заборонила постачання

²⁴ Council Decision (CFSP) 2017/1418 of 4 August 2017 amending Decision 2014/145/CFSP concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.LI.2017.203.01.0005.01.ENG&toc=OJ:L:2017:203I:TOC>

ключового обладнання для створення, придбання або розвитку інфраструктурних проектів у Криму та Севастополі у важливих секторах, включаючи енергетику. Це стосується, зокрема, газових турбін, що є суттєвим елементом для побудови нових електростанцій на території півострова Крим, постачання яких із РФ є порушенням договірних зобов'язань. Крім того, у Рішенні вказується, що метою спорудження цих електростанцій є створення незалежного джерела живлення для півострова Крим і міста Севастополя, що сприяє їх відокремленню від України та підриву її територіальної цілісності, суверенітету та незалежності.

Цим Рішенням до попереднього списку осіб, проти яких застосовуються санкції, було додано ще трьох фізичних осіб і три компанії, які брали участь в поставках газових турбін компанії «Siemens» на окупований півострів, а саме: Андрія Володимировича Черезова, Євгенія Петровича Грабчака, Сергія Анатолійовича Топор-Гілки, а також ВАТ «Зовнішньоекономічне об'єднання “Технопромекаспорт”», ТОВ «Зовнішньоекономічне об'єднання “Технопромекаспорт”», ЗАТ «Інтеравтоматика».

Рішення набирає чинності у день його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Рішення Комісії (Євросоюз) 2017/1583 від 1 вересня 2017 року, що визначає, згідно з Директивою 2006/7/ЄС Європейського Парламенту та Ради, EN ISO 17994:2014 як стандарт щодо еквівалентності мікробіологічних методів²⁵

Цим Рішенням скасовується Рішення Комісії (Євросоюз) 2009/64, зважаючи на застарілість попереднього стандарту ISO 17994:2004(E), який нещодавно було оновлено, в тому числі, що стосується термінології, додані чіткіші специфікації та технічні розрахунки.

Відповідно до цього Рішення, стандарт ISO 17994:2004 (E) замінюється на його новішу версію а саме, ISO 17994:2014 «Якість води – вимоги для порівняння стосовно відновлення

²⁵ Commission Decision (EU) 2017/1583 of 1 September 2017 specifying, pursuant to Directive 2006/7/EC of the European Parliament and of the Council, EN ISO 17994:2014 as the standard on the equivalence of microbiological methods [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32017D1583>

мікроорганізмів двома кількісними методами». Цей міжнародний стандарт перенесено Європейським комітетом зі стандартизації у європейський стандарт EN ISO 17994:2014.

Отже, Рішення передбачає затвердження стандарту EN ISO 17994:2014 як офіційного стандарту щодо еквівалентності мікробіологічних методів для цілей Директиви (Євросоюз) 2006/7.

Рішення прийнято 1 вересня 2017 року та стосується всіх держав – членів ЄС.

Регламент (Євросоюз) 2017/1563 Європейського Парламенту та Ради від 13 вересня 2017 року про транскордонний обмін між Союзом і третіми країнами копіями певних робіт та інших об'єктів, що захищені авторським і суміжними правами, у форматі, зручному для незрячих і слабоворих осіб або осіб з обмеженими здібностями сприймати друковану інформацію²⁶

Оскільки особи, які є незрячими, слабоворими або мають обмежені здібності сприймати друковану інформацію, продовжують стикатися з багатьма перешкодами для доступу до книг та інших друкованих матеріалів, які захищені авторським і суміжними правами, виникла нагальна необхідність збільшити кількість праць та інших захищених об'єктів у доступних для зазначених осіб форматах. Необхідність значного покращення обігу і поширення таких робіт та інших об'єктів, що охороняються, була визнана на міжнародному рівні. Так, 30 квітня 2014 року Європейським Союзом був підписаний Марракешський договір про полегшення доступу незрячих осіб та осіб з порушеннями зору або іншими обмеженими здібностями сприймати друковану інформацію до опублікованих творів (далі – Марракешський договір)²⁷, який зобов'язує передбачати винятки та обмеження до авторського і суміжних прав для створення і поширення копій у

²⁶ Regulation (EU) 2017/1563 of the European Parliament and of the Council of 13 September 2017 on the cross-border exchange between the Union and third countries of accessible format copies of certain works and other subject matter protected by copyright and related rights for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32017R1563>

²⁷ The Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons Who Are Blind, Visually Impaired, or Otherwise Print Disabled [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=13169>

доступних форматах деяких робіт та інших об'єктів, що захищені зазначеними правами, а також для транскордонного обміну такими копіями.

Цей Регламент встановлює єдині правила щодо транскордонного обміну копіями певних творів та інших предметів у доступному форматі між Союзом та третіми країнами – учасниками Марракешського договору без дозволу правовласника, на користь осіб, які є незрячими, слабоворими чи мають інші обмежені здібності сприймати друковану інформацію. Так, відповідно до його положень, фізична особа-бенефіціар або уповноважена організація, зареєстрована в державі – члені ЄС, може імпортувати або в інший спосіб отримувати доступ та використовувати у подальшому відповідно до національного законодавства копії творів, зазначені в цьому документі, у доступному форматі.

Регламент визначає, що до 11 жовтня 2023 року Європейська Комісія повинна провести оцінку виконання цього Регламенту та представити основні висновки, що будуть супроводжуватися, за необхідності, пропозиціями про внесення змін до цього Регламенту. Для проведення такої оцінки та підготовки звіту держави-члени надають Комісії всю необхідну інформацію.

Цей Регламент набирає чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 12 жовтня 2018 року.

Директива (Євросоюз) 2017/1564 Європейського Парламенту та Ради від 13 вересня 2017 року про окремі випадки дозволеного використання певних робіт та інших об'єктів, що захищені авторським і суміжними правами, для незрячих і слабоворих осіб або осіб з обмеженими здібностями сприймати друковану інформацію та внесення змін до Директиви 2001/29/ЄС про гармонізацію окремих аспектів авторського і суміжних прав в інформаційному суспільстві²⁸

Ця Директива спрямована на подальшу гармонізацію законодавства Європейського Союзу у сфері авторського права та суміжних прав шляхом запровадження правил використання певних творів без дозволу правовласника на користь сліпих, слабоворих осіб або з обмеженими здібностями сприймати друковану інформацію. Так, в Директиві визначено, що особи з вадами зору продовжують стикатися з багатьма перешкодами для доступу до книг та інших друкованих матеріалів, які захищені авторським і суміжними правами. Тому, беручи до уваги права незрячих, людей з вадами зору слід вживати заходів для збільшення доступності книг та інших друкованих матеріалів та для покращення їхнього обігу на внутрішньому ринку ЄС.

Ця Директива забезпечує гармонічне виконання зобов'язань, яких Союз повинен дотримуватися в рамках Марракешського договору для гарантування відповідних заходів на всьому внутрішньому ринку. Так, Директива передбачає обов'язкові виключення з авторських та суміжних прав, зокрема, права на відтворення, передачу, розповсюдження творів. Таким чином, як особи-бенефіціари, так і уповноважені особи можуть робити копії твору чи іншого предмету для цілей виключного користування особою-бенефіціаром.

Відповідно до Директиви, до 11 жовтня 2020 року Комісія подає до Європейського Парламенту і Ради звіт, а До 11 жовтня 2023 року проведе оцінку цієї Директиви та представить основні висновки і пропозиції щодо внесення змін до цієї Директиви.

²⁸ Directive (EU) 2017/1564 of the European Parliament and of the Council of 13 September 2017 on certain permitted uses of certain works and other subject matter protected by copyright and related rights for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled and amending Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2017/1564/oj>

Директива прийнята 13 вересня 2017 року та набирає чинності на 20-день після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу». Директива є обов'язковою до виконання всіма державами-членами ЄС, які зобов'язані привести своє національне законодавство у відповідність із Директивою до 11 жовтня 2018 року. Держави-члени мають одразу повідомити про це Європейській Комісії.

Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2017/1584 від 13 вересня 2017 року стосовно узгодженої відповіді на широкомасштабні інциденти і кризи у сфері кібербезпеки²⁹

Рекомендація наголошує на необхідності запровадження державами-членами та інституціями ЄС рамкового документу ЄС щодо реагування на кризові ситуації у сфері кібербезпеки, що включатиме основні цілі, принципи та умови співпраці. Такий документ у галузі кібербезпеки має, зокрема, визначати відповідних суб'єктів, інституції ЄС та органи влади країн-членів на всіх необхідних рівнях і містити розроблені стандартні операційні процедури, що визначають порядок співпраці в контексті механізмів врегулювання таких кризових ситуацій в ЄС.

Рекомендація визначає, що особливу увагу слід приділяти забезпеченню обміну інформацією без зайвої затримки і координації спільного реагування під час широкомасштабних інцидентів та криз кібербезпеки. З цією метою компетентні органи держав-членів повинні співпрацювати для подальшого уточнення протоколів обміну інформацією та співробітництва, а також для обміну досвідом з цих питань з відповідними інституціями ЄС.

Рекомендація передбачає необхідність держав-членів забезпечити, щоб їхні національні механізми врегулювання криз належним чином розглядали питання реагування на інциденти, пов'язані з кібербезпекою. Так, країни-члени повинні повною мірою використовувати можливості, пропонувані в рамках Програми інфраструктури цифрової служби кібербезпеки (DSI) Європейського механізму підключення (CEF), і співпрацювати з

²⁹ Commission Recommendation (EU) 2017/1584 of 13 September 2017 on coordinated response to large-scale cybersecurity incidents and crises [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.239.01.0036.01.ENG&toc=OJ:L:2017:239:TOC

Європейською Комісією для забезпечення необхідних функціональних можливостей.

Крім того, відповідно до положень Рекомендації, процедури, розроблені в рамковому документі, мають бути перевірені та, за необхідності, переглянуті після участі у навчанні НАТО в галузі кібербезпеки, зокрема, в контексті навчань «Кібер Європа», запланованих Європейським агентством з питань мережевої та інформаційної безпеки (ENISA) на 2018 рік.

Передбачається також, що держави-члени та інституції ЄС повинні регулярно реагувати на масштабні кризи та інциденти у сфері кібербезпеки на національному та європейському рівнях.

Директива Комісії (Євросоюз) 2017/1572 від 15 вересня 2017 року, що доповнює Директиву 2001/83/ЄС Європейського Парламенту та Ради з огляду на принципи і настанови щодо належної практики виробництва продукції медичного призначення для використання людиною³⁰

Ця Директива встановлює керівні принципи належної практики виробництва лікарських засобів для людського використання, виробництво чи імпорт яких потребує дозволу, відповідно до статті 40 Директиви (Євросоюз) 2001/83.

Так, Директива встановлює обов'язок держав-членів забезпечити, щоб виробництво продукції медичного призначення здійснювались лише згідно належної практики виробництва та дозволу на виробництво. Ці умови діють і до лікарських засобів, призначених лише для експорту. А щодо медичних засобів, що імпортуються з третіх країн, держави-члени мають забезпечити, щоб такі товари були виготовлені відповідно до стандартів, еквівалентних стандартам належної виробничої практики ЄС.

Директива зобов'язує держав-членів забезпечувати належну систему якості фармакологічної продукції та мати для цього на кожному виробництві достатню кількість компетентних та

³⁰ Commission Directive (EU) 2017/1572 of 15 September 2017 supplementing Directive 2001/83/EC of the European Parliament and of the Council as regards the principles and guidelines of good manufacturing practice for medicinal products for human use [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32017L1572>

кваліфікованих спеціалістів. А що стосується приміщень та виробничого обладнання, виробники мають забезпечити, щоб вони були розташовані, спроектовані та побудовані відповідно до вимог.

Також, Директива передбачає, щоб всі приміщення та виробниче обладнання експлуатувалися таким чином, щоб мінімізувати ризик різного роду забруднення та будь-який несприятливий вплив на якість продукції медичного призначення.

У Директиві наголошується також на важливості ухвалювати відповідні технічні та організаційні заходи, щоб уникнути перехресного забруднення та змішування лікарських засобів.

Директива набирає чинності на 20-й день після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу». Держави-члени мають привести національне законодавство у відповідність з її положеннями до 31 березня 2018 року.

ІІІ. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «САДКОВ проти України» від 6 липня 2017 року (заява № 21987/05)³¹

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканість»;

ст. 6 (1) і (3)(с) «Право на справедливий суд».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України В. А. Садков, 1972 р. н. На час розгляду справи проживає в Україні. Протягом невизначеного періоду у 1998 р. заявник працював у міліції.

11 червня 2004 р. у міліцію надійшла інформація про те, що заявник і третій громадянин, який у той час перебував у розшуку за вчинення численних грабежів, їдуть на поїзді в Молдову. Крім цього у працівників міліції виникало припущення про те, що вони могли бути озброєні. Того ж дня, об 11 год. вечора, заявника і третього громадянина було затримано, для чого використано кілька прийомів рукопашного бою та наручники. За свідченнями уряду, заявник намагався втекти під час затримання. Заявника було доставлено до Котовського відділення міліції.

12 червня 2004 р. було видано протокол арешту, у якому заявника було звинувачено у злісній непокорі працівникам правоохоронних органів. Заявник заперечував факт непокори. Того ж дня Котовським міським судом заявника було визнано винним в адміністративному правопорушенні та призначено покарання у вигляді дванадцяти днів адміністративного арешту.

За свідченнями заявника, під час затримання у ніч з 11 на 12 червня 2004 р., він зазнав жорстокого поводження з боку

³¹ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF SADKOV v. UKRAINE of 06 July 2017 (Application no. 21987/05) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-174953>

працівників міліції з метою отримання зізнання у низці злочинів. Зокрема, до нього було застосовано електрошок, побиття, підвішування, придушення та ін., внаслідок чого він зробив кілька заяв, в яких зізнався у злочинах, вчинених іншими особами. Крім цього, працівники міліції змусили заявника підписати відмову від скарг на дії співробітників міліції.

Під час медичного огляду було підтверджено наявність тілесних ушкоджень невизначеного походження на тілі заявника.

30 червня 2004 р. слідчий після допиту заявника прийняв рішення не розпочинати кримінальне провадження за фактом наявності слідів насильства на тілі заявника, беручи до уваги, в першу чергу, відмову заявника від своїх попередніх заяв про жорстоке поводження.

У серпні 2004 р. заявник подав скаргу прокурору, що здійснював нагляд за слідством, про побиття, а 30 серпня 2004 р. прокурор під час зустрічі з заявником, імовірно, намагався силою схилити заявника до зізнання в інших злочинах. Після цього заявник більше не подавав скарг до цього прокурора.

Заявник подавав скарги на жорстоке поводження з боку працівників міліції іншим прокурорам. Ці скарги розглядалися та переглядалися кілька разів. Зокрема, заявнику було відмовлено у розгляді заяв і порушенні кримінального провадження 6 липня, 31 серпня 2004 р., 25 січня, 28 липня, 25 листопада 2005 р.

У рішенні від 11 лютого 2006 р. заявнику в черговий раз було відмовлено через відсутність достатніх підстав, з огляду на свідчення працівників міліції, а також на основі попередніх відмов заявника від своїх скарг.

Заявник надалі не оскаржував це рішення в окремій апеляції, однак він висловлював скаргу на жорстоке поводження під час слухання справи у суді.

За свідченнями заявника, під час подальшого розслідування, його неодноразово били, та застосовували інші види жорстокого та принизливого поводження. Крім цього, у період між лютим 2009 р. та листопадом 2012 р. заявник, перебуваючи у закладі позбавлення волі, неодноразово зазнавав жорстокого та принизливого поводження від інших ув'язнених через своє колишнє місце роботи. Внаслідок цього його було переведено до

спеціалізованої в'язниці для колишніх працівників правоохоронних органів.

Під час ув'язнення заявник неодноразово звертався по медичну допомогу, з огляду на численні захворювання: хронічний гастрит, камені в нирках та проблеми з зором. За результатом надання медичної допомоги заявник подавав численні скарги до прокуратури.

У 2006 р. прокуратура видала інструкцію адміністрації слідчого ізолятора тимчасового тримання у м. Одеса (далі – СІЗО) з приводу медичної допомоги, яку повинні були надавати заявнику. За свідченнями заявника адміністрація СІЗО не дотримувалася інструкції.

Уряд заявляв, що заявника було оглянуто різними спеціалістами у різних медичних закладах протягом усього терміну його ув'язнення, і за результатами оглядів йому було надане лікування.

Після того, як заявник відбув адміністративне ув'язнення, його було проінформовано про новий арешт у зв'язку з кримінальним провадженням. Наступного дня суд продовжив термін тримання під вартою до двох місяців, з огляду на тяжкість обвинувачень та можливість здійснювати нові злочини. Заявник не оскаржував жодного рішення відносно продовження терміну його тримання під вартою.

Частково заявник перебував під вартою на основі рішення міського суду 24 грудня 2004 р. та рішення Одеського обласного апеляційного суду (далі – апеляційний суд) від 3 червня 2005 р. та 10 січня 2006 р. Крім цього, справу було повернено на додаткове розслідування на основі рішення апеляційного суду від 4 березня, 29 липня та 2 листопада 2005 р. та 10 березня 2006 р., що, в свою чергу, затягувало термін тримання заявника під вартою. Заявник включив скарги на порушення терміну тримання під вартою до апеляції стосовно порушення процесуальних норм в ході розслідування та судового слухання.

За свідченнями заявника, його перебування під вартою у період з 10 по 15 травня 2005 р. не мало під собою жодних правових підстав.

13 червня 2004 р. заявника було допитано стосовно кількох епізодів пограбування. Заявник зізнався та повідомив деталі щодо обставин скоєння злочину та співучасників.

15 червня 2004 р. заявника допитали за підозрою у вбивстві. В ході допиту без присутності адвоката заявник зізнався. Уряд не надав Суду жодних документів стосовно допиту заявника 15 червня 2004 р.

Після цього заявника неодноразово допитували стосовно різних епізодів злочинів, а також було проведено кілька слідчих експериментів, реконструкцій та очних ставок. За свідченнями заявника та за інформацією, яка міститься у рішенні від 30 березня 2007 р., у ході всіх зазначених вище дій був присутній адвокат заявника.

За інформацією сторін, адвоката заявнику було призначено 24 червня 2004 р.

22 жовтня 2004 р. розслідування було завершено, а справу заявника було передано для вивчення суду. Однак, 24 грудня 2004 р. міський суд повернув справу на додаткове розслідування. Після цього справу заявника було повернено на додаткове розслідування ще два рази – 3 червня та 16 грудня 2015 р., в основному через неналежне виконання слідчих дій.

28 квітня та 29 листопада 2005 р. заявник подавав прохання до слідчих звільнити його з ізолятора тимчасового тримання. 29 квітня та 30 листопада 2005 р. запити було відхилено як необґрунтовані.

Під час розслідування заявнику було надано доступ до матеріалів справи. За свідченнями працівників міліції, заявник знищив кілька документів.

30 березня 2007 р. апеляційний суд визнав заявника винним в ряді злочинів, включаючи вбивство, незаконне володіння вогнепальною зброєю та кілька епізодів пограбування, і призначив покарання у вигляді позбавлення волі на строк 15 років.

Заявник та прокуратура оскаржили рішення від 30 березня. Прокурор не погодився з юридичною кваліфікацією деяких злочинів, наданою судом першої інстанції.

4 грудня 2007 р. Верховний Суд України переглянув справу у присутності заявника і підтримав судові рішення від 30 березня 2007 р. У тому самому рішенні Верховний Суд України доручив суду першої інстанції переглянути обставини кількох епізодів пограбування. Беручи за основу рішення прокуратури від 11 лютого 2006 р., суд також відхилив скарги заявника щодо жорстокого поводження як необґрунтовані.

16 грудня 2008 р. Верховний Суд України, виступаючи як касаційна інстанція, підтримав рішення від 11 серпня 2006 р.

Заявника було звільнено з-під варти 15 лютого 2016 р.

В червні та липні 2005 р. заявник звертався до Суду зі скаргою на порушення його прав згідно положеннями ст. 3 Конвенції з огляду на жорстоке поводження з боку працівників міліції; ст. 5 Конвенції з огляду на неправомірне затримання та тримання під вартою. У листі від 22 серпня 2005 р. Суд попросив заявника надати копії документів на підтвердження його скарг. У відповіді заявник зазначив, що доступу до необхідних документів перешкоджають національні уповноважені органи.

У листі від 5 грудня 2005 р. до уряду Суд подав запит на доступ до фактичної інформації стосовно заяв заявника. У січні 2006 р. уряд та заявник надали суду деякі документи на підтвердження скарг заявника. Крім цього, у відповіді уряду зазначалося, що заявник, відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, мав доступ до матеріалів справи протягом усього терміну розслідування. Крім цього, заявник скаржився на те, що адміністрація пенітенціарного закладу, де заявник перебував у серпні 2009 р., знищила лист, адресований Суду.

Рішення Суду

Суд, чотирма голосами проти трьох, визнав порушення положень ст. 3 Конвенції у зв'язку з жорстоким поводженням та поводженням, яке принижує людську гідність, а також враховуючи відсутність ефективного розслідування скарг заявника; ст. 5 (1) Конвенції у зв'язку з триманням заявника під вартою у період з 4 березня 2005 р. до 18 квітня 2006 р. Суд також

відхилив решту вимог заявника, а також вимоги що до компенсації йому судових витрат.

Суд зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 8 тис. євро компенсації моральної шкоди.

Окрема думка суддів Нусбергер, Мьосе і О'Лірі

Судді погоджуються з більшістю щодо визнання порушення ст. 5 (1) Конвенції та відсутності порушення прав заявника, гарантованих ст. 6 Конвенції.

Однак, судді мають сумніви щодо обґрунтованості скарг заявника на жорстоке поводження з боку працівників міліції у ніч з 11 по 12 червня 2004 р. На думку суддів такі скарги не мають під собою достатніх підстав та доказів. Також судді взяли до уваги той факт, що національними судами були розглянуті скарги заявника щодо жорстокого поводження. Крім цього, беручи до уваги події 11-12 червня 2004 р., можна говорити про правомірність застосування прийомів рукопашного бою, з огляду на інформацію про наявність у заявника вогнепальної зброї. Таким чином, тілесні ушкодження заявника могли бути результатом затримання.

Виходячи з вищесказаного, судді наголошують на тому, що скарги заявника про порушення прав, гарантованих ст. 3 Конвенції, є необґрунтованими та повинні бути визнані неприйнятними.

Окрема думка суддів Юдківської та Грозєва

Судді голосували за визнання порушень положень ст. 6 (1) і (3) (с) Конвенції з огляду на звинувачення заявника у вбивстві з таких причин: (1) на початкових етапах розслідування, коли заявник робив зізнання, його доступ до адвоката був обмежений; (2) Суд визнав ряд випадків, коли право заявника на справедливе розслідування та судове слухання були порушені; (3) національні судові органи не завжди підкріпляли своє рішення достатнім фактичним матеріалом, а також не надавали Суду повний перелік документів на підтвердження своїх заяв.

Виходячи з наведених стандартів судової процедури, судді дійшли висновку, що мало місце порушення положень ст. 6 (1) і (3) (с), адже обвинувальний вирок національного суду ґрунтувався виключно на зізнанні самого заявника.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «М. С. проти України» від 11 липня 2017 року (заява № 2091/13)³²

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя».

Обставини справи

Заявником виступає громадянин України М. С., 1986 р. н., на час розгляду справи проживає в м. Суми.

Заявник перебував у стосунках із гр. В., студенткою 1989 р. н. 24 березня 2008 р. гр. В. народила дочку. 29 серпня 2008 р. заявник та гр. В. офіційно зареєстрували шлюб.

З часу народження дочки пара проживала у квартирі заявника в м. Суми разом із батьками заявника, які допомагали у вихованні дитини.

У 2009 р. заявник з дружиною були відсутні протягом шести місяців, оскільки працювали за кордоном. За їх відсутності батьки заявника піклувалися про дитину.

У жовтні 2010 р. дочка заявника відвідувала центр догляду за дітьми в м. Суми.

У період 2010–2011 рр. гр. В. працювала за кордоном і надсилала кошти для допомоги заявнику та його батькам у вихованні дитини. Оскільки стосунки заявника з дружиною постійно погіршувалися, 20 вересня 2011 р. гр. В. забрала дитину і виїхала з квартири без згоди заявника, не повідомивши йому про місце переїзду.

³² Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF M.S. v. UKRAINE of 11 July 2017 (Application no. 2091/13) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-175140>

28 вересня 2011 р. заявник звернувся до правоохоронних органів з проханням встановити місцезнаходження дочки. У ході попередньої перевірки було встановлено, що гр. В. переїхала до с. Бездрик поблизу м. Суми, де проживала зі своїм дядьком, гр. Ф., 1967 р. н. Дочка заявника відвідувала центр догляду за дітьми в цьому ж селі.

1 грудня 2011 р. заявник знайшов дочку у центрі догляду за дітьми. За свідченнями заявника, на її тілі були синці. Заявник забрав дочку до м. Суми.

Висновком медичної експертизи, яку було проведено наступного дня за ініціативою заявника, було підтверджено наявність численних синців та червоних плям на обличчі та тілі дочки заявника, які, імовірно, могли бути спричинені ударами тупим предметом за три чи чотири дні до огляду.

Заявник звернувся до міліції з проханням розпочати кримінальне розслідування у зв'язку із наявністю тілесних ушкоджень на тілі дочки, які, за його словами, були завдані гр. В.

Після повернення в м. Суми дочка заявника проживала у його квартирі, а гр. В. мала можливість бачитися з дочкою лише за присутності заявника, або інших довірених осіб.

9 грудня та 13 грудня 2011 р. відділення міліції Зарічного району м. Суми та Тростянецьке відділення міліції Сумської області, відповідно, відмовили у початку кримінального розслідування стосовно наявності тілесних ушкоджень на тілі дитини через брак фактичних доказів здійснення насильства проти дочки заявника.

28 березня та 9 квітня 2012 р. мати заявника подала запит до уповноважених органів, оскільки мала підозру, що дочка заявника стала жертвою сексуальних домагань.

9 квітня 2012 р. дочку заявника було допитано у присутності матері заявника. Свідчення дочки заявника давали можливість зробити висновок про те, що дівчина неодноразово бачила інтимні стосунки між гр. В. та гр. Ф., а також стала жертвою спроб розбещення.

14 квітня, 16 травня, 31 жовтня та 8 листопада 2012 р. після попередньої перевірки заявнику було відмовлено у порушенні кримінального провадження через відсутність складу злочину.

8 травня 2013 р. заявник, відповідно до нового Кримінального процесуального кодексу України 2012 р., знову звернувся до правоохоронних органів з проханням порушити кримінальне провадження за фактом розбещення його малолітньої дочки. Того ж дня розпочалося кримінальне розслідування за ч. 2 ст. 156 Кримінального кодексу України, у якому заявник виступав представником дочки. В ході допиту гр. В. заявляла, що під час проживання у шлюбі з заявником вона постійно ставала жертвою насильства, що і змусило її змінити місце проживання.

3 жовтня 2013 р. дочку заявника було допитано в присутності психолога та матері заявника, в результаті чого вона підтвердила, що гр. Ф. та гр. В. вступали у статевий зв'язок в її присутності, а також те, що гр. Ф. здійснював спроби її розбещити. Експертом було встановлено, що дочка заявника не страждає від психічних захворювань і не схильна до фантазій.

9 квітня 2014 р. заступник начальника слідчого відділу Сумського обласного управління міліції подав запит до уповноваженого слідчого з вимогою пришвидшити кримінальне розслідування та провести ряд слідчих дій.

28 квітня та 29 вересня, та 27 грудня 2014 р. кримінальне провадження було припинене за відсутності складу злочину у діях гр. В та гр. Ф.

6 березня 2015 р. Сумська обласна прокуратура переглянула рішення від 27 грудня 2014 р., і справу було повернено на додаткове розслідування.

Станом на 20 січня 2016 р. розслідування тривало.

20 червня 2012 р. за рішенням суду шлюб заявника та гр. В. було розірвано, а дочку заявника було передано гр. В.; при цьому суд зобов'язав заявника виплачувати аліменти на дитину. Місце проживання дитини не було змінено для того, щоб обоє батьків, а також батьки заявника могли брати участь у її вихованні.

Дочка заявника не проживала у вказаній квартирі з 20 вересня по 1 грудня 2011 р.

Судом було встановлено, що обоє батьків можуть забезпечити належні умови проживання для дитини; крім цього, обоє батьків отримували достатню заробітну плату для забезпечення дитини.

Беручи до уваги відсутність підстав для відкриття кримінального провадження, а також відсутність будь-яких доказів неналежного ставлення матері до дитини та, враховуючи ст. 161 Сімейного кодексу України, а також Декларацію прав дитини 1959 р., прийняту Генеральною Асамблеєю ООН, й інші міжнародно-правові документи, національний суд постановив залишити дитину з матір'ю.

Заявник оскаржив рішення з процедурних питань. 9 серпня 2012 р. Сумський обласний апеляційний суд відхилив апеляцію заявника та підтримав рішення суду першої інстанції.

14 вересня 2012 р. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ відхилив касаційну скаргу заявника як необґрунтовану.

Заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав згідно зі ст. 8 Конвенції у зв'язку із неспроможністю національних правоохоронних та судових органів провести ефективне розслідування за фактом сексуального розбещення його малолітньої дочки, а також, з огляду на несправедливе визначення місця проживання дочки.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 8 Конвенції у зв'язку з неспроможністю держави забезпечити ефективне розслідування за фактом розбещення малолітньої дочки заявника, а також з огляду на несправедливе визначення місця її проживання та зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 7 тис. євро компенсації моральної шкоди, а також 27 євро компенсації судових витрат.

Думка судді Ранцоні, що збігається з думкою більшості

Суддя Ранцоні, голосуючи за визнання порушень ст. 8 Конвенції разом із іншими суддями, однак, виявив бажання висловити загальне занепокоєння Суду.

У цій справі національні суди розробили таку методологія, яка, базуючись на презумпції переваги матері у вихованні дитини, крім випадків наявності «виключних обставин», обмежує пошуки фактичного матеріалу та не враховує інші обставин, які, однак, можуть вплинути на рішення у справі. Враховуючи положення Декларації прав дитини та інші міжнародно-правові документи, можна говорити про те, що інтересам дитини у цьому випадку треба надавати перевагу. Крім цього, обоє батьків повинні мати рівні права при вирішенні подібних судових спорів.

Виходячи також із того факту, що Рада Європи неодноразово приймала Резолюції, базуючись на принципах, закладених деклараціями ООН, щодо рівного ставлення до батька при розлученні, а також збільшення ролі батька у вихованні дитини, Суд наголошує на необхідності визнання та належного вирішення проблеми захисту прав батька на виховання дитини.

Таким чином, суддя вважає, що у Рішенні ігнорується використана національними судами презумпція переваги матері у вихованні дитини, і тим самим створюється враження того, що Суд приймає цей факт, як належний. Тим не менш, Суд вважає таке ставлення неприпустимим.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «НІНА КУЦЕНКО проти України» від 18 липня 2017 року (заява № 25114/11)³³

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 2 «Право на життя».

³³ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF NINA KUTSENKO v. UKRAINE of 18 July 2017 (Application no. 25114/11) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-175471>

Обставини справи

Заявницею у справі є громадянка України Н. І. Куценко, 1949 р. н. На час розгляду справи проживає у м. Вишневе Київської області.

Син заявниці гр. В. К., 1972 р. н., страждав від хронічного алкоголізму, наркотичної залежності та ряду інших хронічних захворювань.

13 серпня 2001 р. офіцер Фастівського залізничного відділення міліції (далі – залізнична міліція) К. М. затримав сина заявниці за підозрою у здійсненні злочину, пов'язаного зі зберіганням та вживанням наркотичних засобів.

У лютому 2002 р. офіцер В. К. подав скаргу до органів прокуратури стосовно жорстокого поводження, фізичного та психічного тиску з боку працівників залізничної міліції. Крім цього, офіцер В. К. скаржився на неналежне кримінальне розслідування у його справі.

У період з 17 червня по 1 липня 2003 р. офіцер В. К. проходив лікування від наркотичної залежності в Київській обласній лікарні. Інформації про подальший статус лікування до матеріалів справи заявника додано не було.

13 серпня 2003 р. офіцер В. К. пішов із дому і не повернувся.

18 серпня 2003 р. заявниця звернулася до міського відділення міліції м. Вишневе за фактом зникнення її сина. Того ж дня було знайдено невідомого чоловіка без свідомості, який, не дивлячись на це, не мав на тілі видимих ушкоджень. Наступного дня, прийшовши до тями, чоловік назвався офіцером В. К.

21 серпня 2003 р. міську міліцію м. Вишневе було повідомлено про місцезнаходження сина заявниці. Однак наступного дня, офіцер В. К. залишив лікарню без відома медичного персоналу.

25 серпня 2003 р. сина заявниці було знайдено без тями на Фастівській залізничній станції. Міліція розпочала кримінальне розслідування з метою встановлення послідовності подій між 21 та 25 серпня 2003 р. Невдовзі після цього син заявниці помер.

В ході розслідування було допитано кілька осіб, що на той час перебували у Фастівському відділенні міліції. Всі вони

стверджували, що 22 серпня 2003 р. стали свідками таких подій: близько 8 год. вечора двоє співробітників міліції затримали ймовірно п'яного чоловіка (пізніше впізнаного як В. К.) і помістили його до клітки. У відповідь на гучні протести В. К. один із співробітників міліції (впізнаний як К. М.) зайшов до клітки і вдарив його по обличчю, розбивши йому носа, після цього кілька разів вдарив ногою по голові та тілу. До К. М. приєдналися інші співробітники міліції. Останній раз В. К. бачили живим, але нерухомим, о 6 год ранку 23 серпня 2003 р. Обставини його звільнення з-під варті не були встановлені через відсутність відповідних документів.

25 серпня 2003 р. сина заявниці було доставлено до Фастівської центральної міської лікарні і повідомлено міліцію про наявність численних ушкоджень на його тілі. В ході слідства працівники міліції заперечували надходження відповідного телефонного дзвінка. Однак, чергова медсестра та її напарниця стверджували під час подальшого розслідування, що двоє співробітників міліції прибули до лікарні, щоб оглянути новоприбулого пацієнта.

28 серпня 2003 р. заявниці вдруге було повідомлено про місцезнаходження сина.

Того ж дня слідчим К. О. було видано протокол допиту медичного персоналу Васильківської міської лікарні, у якому стверджувалось, що сина заявниці було відпущено у задовільному стані. У ході подальшого розслідування було встановлено, що К. О. не говорив з персоналом лікарні і підробив протокол. На основі цього документу старшим співробітником А. В. заявниці було відмовлено у відкритті кримінального провадження.

Після доставки сина заявниці до фастівської міської лікарні його було оглянуто черговим травматологом та анестезіологом. У ході подальшого розслідування проти лікаря П. В. його колеги стверджували, що після цього сина заявниці було оглянуто низкою лікарів та зроблено рентген. Однак знімок черепа сина заявниці зник із матеріалів справи та медичної картки.

Потому син заявниці кілька разів приходив до тяти, однак не міг згадати, хто він і постійно марив.

28 серпня 2003 р. для лікування офіцера В. К. було призначено лікаря П. В.; крім того, його оглянув невропатолог. Пізніше комісія із шести лікарів вирішила залучити до лікування нейрохірурга з Київської обласної клінічної лікарні.

Нейрохірургом було призначено комп'ютерну томографію, для здійснення якої офіцер В. К. потрібно було перевозити до обласної лікарні. Ці рекомендації не було виконано. В ході судового слухання лікар П. В. заявив, що спочатку вважав офіцера В. К. занадто слабким для транспортування, а також не зміг виконати всі необхідні формальні процедури, щоб отримати транспорт.

29 серпня 2003 р. сину заявниці було зроблено ін'єкцію глюкози, після чого його стан дещо покращився.

2 вересня 2003 р. гр. В. К. впав у кому, але така зміна його стану залишилась непоміченою, що і призвело до його смерті 3 вересня 2003 р.

У висновку судово-медичної експертизи, виданому лікарем Г. С., було зазначено, що гр. В. К. помер в результаті гіпоксичної енцефалопатії, викликаной забоем головного мозку, перекардиту та хронічного гепатиту. Крім цього, було підтверджено наявність незначних тілесних ушкоджень, які не мали відношення до смерті.

5 вересня 2003 р. головний лікар Фастівської лікарні проінформував міліцію про смерть пацієнта і звернувся з вимогою встановити його особу.

9 вересня 2003 р. заявниця прибула з намірами ідентифікувати тіло загиблого, однак його вже було поховано. За фотографіями заявниця встановила, що це був гр. В. К.

12 вересня 2003 р. під час перепоховання тіла у с. Вишневе, заявниця попросила хоронити її сина у відкритій труні. За її свідченнями, на тілі її сина були численні тілесні ушкодження та сліди катування. 10 жовтня 2003 р. прокуратурою було розпочато кримінальне провадження за фактом вбивства гр. В. К.

У ході розслідування 10 жовтня, 29 жовтня та 30 жовтня 2003 р. лікар Г. С. надавав висновки судово-медичних експертиз, які підтверджували попередні твердження. Кілька разів матеріали справи передавались між уповноваженими органами з 2003 р. по

2016 р., а слідчих у справі було змінено щонайменше двадцять разів.

15 жовтня 2004 р. було проведено ексгумацію тіла гр. В. К. за розпорядженням органів прокуратури. У висновку судово-медичної експертизи, виданому лікарем С. А. 15 листопада 2004 р. було встановлено наявність тілесних ушкоджень на обличчі, голові сина заявниці, численні гематоми м'яких тканин черепа, та гематоми в області серця, завдані тупим предметом, імовірно, руками або ногами. Також, за словами заявниці, у тілі сина бракувало нирки, надниркової залози та підшлункової залози. С цього приводу було допитано лікаря Г. С., який стверджував, що під час розтину всі органи були на місці.

У період з 2004–2009 рр. проводилися численні судово-медичні експертизи. Крім іншого, було встановлено численні захворювання сина заявниці, жодне з яких, однак, не могло спричинити смерті; а також те, що причиною смерті сина заявниці стала черепно-мозкова травма.

21 грудня 2008 р. було проведено огляд камери гр. В. К. і зроблено забір проб з підлоги та стін для проведення аналізу. 6 грудня 2012 р. слідчий Білоцерківської міської прокуратури вніс відповідний запис до реєстру досудових розслідувань, згідно з новим Кримінальним процесуальним кодексом. Справу було передано до Київської обласної прокуратури 10 вересня 2013 р. На час розгляду справи розслідування не було завершено.

7 квітня 2005 р. органами прокуратури було розпочато кримінальне розслідування за фактом службової недбалості лікаря Г. С.

5 травня 2010 р. Києво-Святошинський районний суд визнав лікаря Г. С. винним у службовій недбалості, підробці медичного висновку та приховуванні злочину, і призначено міру покарання у вигляді позбавлення волі на строк три з половиною роки із заборонаю виступати у якості експерта на три роки. Лікар Г. С. був зобов'язаний виплатити заявниці 1 тис. 851 грн. в якості компенсації моральної шкоди. Крім цього суд зобов'язав Київське обласне бюро судово-медичної експертизи виплатити заявниці 50 тис грн. Лікар Г. С. оскаржив це рішення 18 серпня 2010 р.

Обласний апеляційний суд переглянув рішення суду першої інстанції і частково перекваліфікував дії лікаря Г. С. та скоротив термін його ув'язнення до трьох років.

28 жовтня 2010 р. лікар Г. С. виплатив призначену суму заявниці. За словами заявниці, вона не отримала жодних коштів від Київського обласного бюро судово-медичної експертизи.

Після численних скарг заявниці на неналежну поведінку працівників міліції м. Вишневе, органами прокуратури було розпочато кримінальне розслідування проти уповноваженого слідчого К. О. В результаті останнього було визнано винним і призначено покарання у вигляді позбавлення волі на п'ять років із заборону обіймати посади, пов'язані з виконанням громадських обов'язків, на два роки.

У невизначений день прокуратурою було розпочато кримінальне розслідування щодо П. В., лікаря, який здійснював нагляд за гр. В. К., а також голови відділення травматології, анестезіолога та невропатолога фастівської лікарні. Матеріали справи заявника не містять подальших відомостей про судові або дисциплінарні слухання.

24 жовтня 2007 р. органами прокуратури було розпочато кримінальне розслідування проти гр. П. В. за фактом службової недбалості, яка призвела до смерті. Було призначено комісію з експертів, яка встановила наступні факти: (1) на час лікування гр. В. К. не існувало єдиних юридичних стандартів лікування краніоцеребральних ушкоджень; (2) на той час існувала визначена практика лікування таких ушкоджень, і призначені гр. В. К. ліки відповідали їй; (3) не було жодних розпоряджень, які б зобов'язували гр. П. В. виконувати рекомендації нейрохірурга; (4) не проведення вчасних діагностичних заходів прямо вплинуло на погіршення стану; (5) можна припустити, що син заявниці потребував постійних ін'єкцій глюкози через пониження рівня цукру.

29 липня 2014 р. Києво-Святошинський суд визнав гр. П. В. винним і призначив йому покарання у вигляді трьох років позбавлення волі, але звільнив його від покарання через те, що минули строки давності. Крім цього за цивільним позовом заявниці Фастівською лікарнею мало бути виплачено 100 тис. грн.

компенсації моральної шкоди за рішенням обласного апеляційного суду. За свідченням уряду заявниця неодноразово зверталася до уповноважених органів про примусове задоволення позову, однак станом на 1 серпня 2016 р. вона не отримала жодних виплат.

19 листопада 2008 р. було допитано кілька осіб, що 22 серпня 2003 р. перебували у відділенні Фастівської залізничної міліції. Співробітника міліції К. М. було впізнано як особу, яка завдавала тілесних ушкоджень гр. В. К. і затримано. Було розпочато кримінальне розслідування, у ході якого було проведено ряд судово-медичних експертиз та слідчих експериментів, які довели можливість отримання сином заявниці тілесних ушкоджень за обставин, описаних іншими ув'язненими.

7 вересня 2011 р. Білоцерківський міський суд визнав співробітника міліції К. М. винним у перевищенні службових повноважень і призначив покарання у вигляді позбавлення волі на шість років з конфіскацією та заборорою займати посади, пов'язані з виконанням громадського обов'язку, на три роки. 30 жовтня 2012 р. Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних та кримінальних справ переглянув рішення судів нижчих інстанцій і залишив їх без змін.

7 грудня 2011 р. рішення переглянув обласний апеляційний суд; частину матеріалів справи було направлено на додаткове розслідування.

2 листопада 2012 р. співробітника міліції К. М. звільнили з-під варти на поруки. Однак 15 листопада 2012 р. його було повторно ув'язнено з метою запобігання його втручанню у слідчі дії.

12 серпня 2013 р. Києво-Святошинським судом співробітника міліції К. М. було визнано винним у завданні тяжких тілесних ушкоджень гр. В. К., які призвели до його смерті, і призначено покарання у вигляді позбавлення волі на десять років.

27 листопада 2013 р. обласний апеляційний суд переглянув рішення суду, оскільки минули строки давності; за період у десять років К. М. не вчиняв інших злочинів. Співробітника міліції К. М. було звільнено у залі суду.

Заявниця безрезультатно оскаржила це рішення з питань права.

9 серпня 2012 р. прокуратура розпочала кримінальне розслідування проти співробітника міліції Г. В., який не зупинив свого колегу К. М. від побиття сина заявниці.

14 жовтня 2013 р. Києво-Святошинським судом гр. Г. В. було визнано винним у службовій недбалості, яка спричинила тяжкі наслідки, та в приховуванні кримінального злочину із заборобою обіймати посади, пов'язані з виконанням громадського обов'язку, на три роки. Гр. Г. В. було звільнено від відбування покарання, оскільки минув строк давності.

Цивільний позив заявниці було задоволено частково. Суд зобов'язав гр. Г. В. виплатити заявниці 80 тис. грн компенсації моральної шкоди. 10 грудня 2013 р. обласний апеляційний суд підвищив суму компенсації моральної шкоди до 100 тис. грн.

Станом на 1 серпня 2016 р. заявниця не отримала жодних виплат.

До Європейського суду з прав людини заявниця звернулася зі скаргою на порушення прав її покійного сина згідно з положеннями ст. 2 Конвенції у зв'язку із неспроможністю держави забезпечити право на життя; а також з огляду на процедурні порушення при розслідуванні факту нанесення тілесних ушкоджень сину заявниці та надання неналежної медичної допомоги.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 2 Конвенції у зв'язку з жорстоким поведінням з боку співробітників міліції, що призвело до смерті сина заявниці; а також з процедурних питань з огляду на неспроможність держави забезпечити ефективне розслідування факту жорстокого поведіння та надання неналежної медичної допомоги.

Суд зобов'язав Україну виплатити заявниці впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 72 тис. євро компенсації моральної шкоди; 2 тис. 750 євро у якості оплати адвокатських послуг представника заявниці; та 36 євро компенсації судових витрат.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «РОСТОВЦЕВ проти України» від 25 липня 2017 року (заява № 2728/16)³⁴

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї, зокрема:

ст. 2 «Право на оскарження в кримінальних справах» Протоколу 7.

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України О. О. Ростовцев, 1983 р. н. На час розгляду справи проживає в м. Київ.

7 травня 2015 р. в Оболонському районному суді м. Києва відбулося слухання справи про незаконне придбання та зберігання наркотичних засобів в особливо великих розмірах. Заявника у присутності прокурора було визнано винним у порушенні положень ст. 309 (2) Кримінального кодексу України. Сторону заявника не було представлено. Заявник свідчив про те, що приймав препарат Трамадол із метою полегшення болю через стан здоров'я. За його словами, 22 січня 2015 р. він придбав десять упаковок зазначеного препарату – сильно діючого наркотичного анальгетика – у незнайомця на вулиці за ціною, що приблизно дорівнює 53 євро. Невдовзі після цього його було заарештовано.

У ході розслідування заявник звернувся з проханням про пом'якшення вироку суду. Жодна зі сторін не заперечувала і не оскаржувала представлені у справі матеріали. Виходячи з цього, Оболонський районний суд м. Києва визнав заявника винним у незаконному придбанні та зберіганні наркотичних засобів в особливо великих розмірах і призначив покарання у вигляді двох років і шести місяців позбавлення волі.

Заявник подав апеляцію, вимагаючи змінити кваліфікацію правопорушення з положень ст. 309 (2) Кримінального кодексу України на ст. 320 (Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів).

³⁴ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF ROSTOVVTSEV v. UKRAINE of 25 July 2017 (Application no. 2728/16) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-175657>

1 липня 2015 р. Апеляційний суд м. Києва, одноосібно, відхилив апеляцію заявника, виходячи з того, що рішення суду першої інстанції не підлягає перекваліфікації, а також з огляду на те, що заявник не оскаржував звинувачення в ході розслідування.

3 серпня 2015 р. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ відхилив апеляцію заявника, виходячи з того, що рішення Апеляційного суду м. Києва було винесено із дотриманням усіх необхідних процесуальних норм.

Заявник завернувся до Європейського Суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав згідно з положеннями ст. 2 Протоколу 7 до Конвенції у зв'язку із відмовою національних судових органів розглянути його апеляцію на рішення суду у кримінальній справі.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 2 Протоколу 7 до Конвенції та постановив, що сам факт визнання порушення є достатньою справедливою сатисфакцією.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ХЛЕБІК проти України» від 25 липня 2017 року (заява № 2945/16)³⁵

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї, зокрема:

ст. 5 (1) і (5) «Право на свободу та особисту недоторканність»;

ст. 6 (1) і (3)(с) «Право на справедливий суд».

ст. 2 «Право на оскарження в кримінальних справах» Протоколу 7.

³⁵ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF KHLEBIK v. UKRAINE of 25 July 2017 (Application no. 2945/16) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-175656>

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України О. І. Хлеб'юк, 1974 р. н., який народився і проживає у м. Ніжин Чернігівської області.

1 травня 2010 р. заявника було заарештовано за підозрою у вчиненні серії озброєних нападів, вчинених у Перевальському районі Луганської області.

30 квітня 2013 р. Алчевський міський суд Луганської області визнав заявника і чотирьох інших учасників злочину винними в озброєному пограбуванні, вчиненому групою осіб; бандитизмі; а також у незаконному володінні вогнепальною зброєю і призначив покарання у вигляді восьми років і дев'яти місяців позбавлення волі з конфіскацією майна. Згідно з рішенням суду, на час оскарження цього рішення заявник залишався під вартою.

14 травня 2013 р. сестра заявника від його імені подала апеляцію до Луганського обласного апеляційного суду (далі – Луганський апеляційний суд).

На початку квітня 2014 р. групи озброєних людей захопили офіційні установи в Донецькій та Луганській областях та оголосили про створення самопроголошених «Донецької Народної Республіки» та «Луганської Народної Республіки» (далі – ДНР та ЛНР, відповідно). У відповідь на ці дії 14 квітня 2014 р. Верховна Рада України визнала ці групи терористичними організаціями та надала дозвіл на застосування силових методів із метою їх ліквідації, що юридично мали назву «антитерористична операція».

У результаті широкомасштабних військових дій у період з травня по серпень 2015 р. було звільнено частину територій Донецької та Луганської областей. Однак, частини Луганської області, зокрема Перевальський район, на території якого було вчинено злочини, м. Алчевськ, у якому заявника було визнано винним, а також м. Луганськ, у якому зазначене рішення було оскаржено, залишалися поза межами ефективного контролю уряду України.

У рамках Тристоронньої контактної групи за участю представників України, Російської Федерації та ОБСЄ було проведено переговори про встановлення режиму припинення

вогню та відведення важкого озброєння з лінії розмежування. Проте, після цього було зафіксовано численні порушення досягнутих домовленостей.

На час подій заявник відбував покарання у в'язниці м. Старобільськ, що розташоване у частині Луганської області, яка перебувала під контролем України.

6 червня 2014 р. Луганський апеляційний суд, який досі знаходився у м. Луганськ, не зміг розглянути апеляцію заявника через неспроможність забезпечити присутність заявника на слуханні. Відтак на 8 серпня 2014 р. було призначено відео-конференцію, яку не було проведено через повне відключення будівлі Луганського апеляційного суду від водопостачання, електроенергії та телефонного зв'язку. Із тих самим причин судді переїхали на підконтрольну уряду України територію, однак матеріали справ залишилися у будівлі суду.

2 вересня 2014 р. голова Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ перерозподілив повноваження щодо розгляду справ, на які поширюється юрисдикція судів м. Алчевськ та м. Луганськ, серед судових установ на території, підконтрольній уряду України.

12 листопада 2014 р. Президент України призначив Северодонецький суд Луганської області апеляційною інстанцією замість Луганського апеляційного суду.

25 лютого 2015 р. заявник подав апеляцію з питань процедури з огляду на порушення строків розгляду початкової апеляційної заяви. 3 березня 2015 р. заявник подав схожу скаргу до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

27 березня 2015 р. Луганський апеляційний суд повідомив заявника про неможливість розгляду апеляції через відсутність доступу до матеріалів справи. Таку саму відповідь заявник отримав від Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

21 травня 2015 р. Верховна Рада України ухвалила декларацію, у якій, крім іншого, було визначено, що Україна не несе відповідальності за національним і міжнародним правом за ті події, що мають місце на окупованих територіях Донецької і Луганської областей; Україна покладає усю відповідальність з

контролю на окупованих територіях на сили Російської Федерації, ДНР та ЛНР; Україна внесла зміни до законодавства щодо територіальної юрисдикції судів та слідчих органів з метою забезпечити виконання своїх обов'язків щодо захисту прав людини за міжнародним правом. Цей документ та його переклад було передано Генеральному секретарю Ради Європи.

15 червня 2015 р. заявник звернувся до Лисичанського суду з проханням відновити матеріали втраченого провадження. Слухання було проведено в присутності прокурора, заявник не був присутній. Суд не зміг відновити матеріали втраченого провадження через відсутність необхідних документів.

Після цього, у період з травня 2015 р. по лютий 2016 р., заявник п'ять разів подавав прохання про звільнення. 30 грудня 2016 р. заявник подав апеляцію, базуючись на новому Законі України № 383-VIII від 26 листопада 2015 р.

1 березня Лисичанським судом заявника було звільнено з-під варти з огляду на те, що з урахуванням досудового тримання під вартою, він відбув призначений термін покарання.

Обласна прокуратура подала апеляцію проти звільнення заявника з таких причин: (1) з огляду на тяжкість звинувачень (бандитизм і пограбування, максимальний строк позбавлення волі за які п'ятнадцять років, в той час як заявник відбув менше ніж половину); (2) було подано запит до поліції про збір необхідних документів для відновлення матеріалів справи; (3) лише особа, рішення проти якої набуло статусу остаточного, мала можливість користуватися новим законодавством.

24 травня 2016 р. апеляційний суд підтримав рішення Лисичанського суду.

Станом на 19 січня 2017 р. апеляція заявника знаходиться в апеляційному суді в очікуванні розгляду.

Заявник завернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав згідно зі ст. 2 протоколу № 7 до Конвенції, а також ст. 6 (1) Конвенції у зв'язку із неспроможністю уряду розробити відповідні ефективні процедури для розгляду його апеляції; а також ст. 5 (1) Конвенції з огляду на неправомірне тримання його під вартою у період з 31 квітня 2013 р., та ст. 5 (5)

Конвенції з огляду на відсутність законник прав на компенсацію з цього приводу.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав скарги заявника щодо порушення його прав, гарантованих положеннями ст. 2 Протоколу 7 до Конвенції, неприйнятними, а також встановив відсутність порушення положень ст. 6 Конвенції.

IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Пріоритети на період головування Естонії у Раді ЄС (друге півріччя 2017 року)³⁶

У липні 2017 року Естонія з девізом: «Єдність через гармонію» прийняла головування у Раді Європейського Союзу, змінивши на цьому місці Мальту. Як заявляють представники країни, Європі потрібні спільні зусилля, щоб об'єднатися, ефективно відповідати на всі виклики та максимально використовувати всі наявні у ЄС можливості. Естонія прагне сприяти відкритості як в економіці, так і в суспільстві, та якнайефективніше забезпечувати безпеку Європи. У статусі головної держави вона ставить за мету пошук балансу між різними поглядами, традиціями та інтересами в сучасній Європі задля досягнення найкращого результату для всіх громадян ЄС.

Серед пріоритетів на поточне півріччя 2017 року Естонія окреслює такі:

Відкрита та інноваційна Європа: передбачається спрощення умов ведення бізнесу, заохочення інвестицій, удосконалення енергетичного ринку, збільшення руху товарів, послуг та капіталу між країнами ЄС, а також боротьба з ухиленням від сплати податків;

Безпечна Європа: має на меті продовження боротьби з тероризмом, організованою злочинністю, посилення безпеки кордонів та реформування процедур надання притулку біженцям; крім цього, Естонія робить акцент на співпраці з країнами Східного партнерства та співробітництві з ЄС і НАТО з метою підвищення військової безпеки в Європі;

Вільне переміщення електронних даних та «цифрова» Європа: оскільки ЄС постійно розвивається у технологічному і технічному аспектах, держави-попередниці Естонії заклали міцні підвалини цифрового співробітництва між державами – членами ЄС. Цей пріоритет включає в себе заходи щодо спрощення комерційних процедур у мережі, заохочення інновацій, полегшення надання

³⁶ Estonian Presidency Official Web-Site [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eu2017.ee/>

трансграничних цифрових послуг для спрощення повсякденного життя європейців;

Стабільна Європа для всіх: напрям на підтримку рівних можливостей для здобуття якісної освіти, працевлаштування, доступу до послуг та особистого розвитку, збереження екологічно чистого середовища. В рамках цього пріоритету планується акцентувати на оновленні правил мобільності робочої сили та вільного переміщення осіб, покращанні можливостей на ринку праці та соціальній інтеграції.

Доповідь Європейської Комісії Європейському Парламенту та Раді стосовно впровадження Спільних правових рамок для протидії гібридним загрозам – відповідь Європейського Союзу³⁷

Цей документ, ухвалений Європейською Комісією 19 липня 2017 року, детально окреслює дії, спрямовані на боротьбу з гібридними загрозами та сприяння стійкості на рівні Європейського Союзу, на національному рівні, а також на рівні партнерів ЄС. Основну увагу Комісії приділено підвищенню рівня обізнаності громадян та інституцій ЄС у питаннях гібридних загроз. Відтак Комісія пропонує створити спеціальні механізми для обміну інформацією між державами – членами ЄС та координації можливостей інституцій ЄС щодо стратегічної взаємодії.

Документ окреслює заходи, спрямовані на посилення стійкості у таких сферах, як кібербезпека, критична інфраструктура, захист фінансової системи від незаконного втручання і використання та боротьба з насильницьким екстремізмом і радикалізацією. У кожній з цих сфер ключовими першочерговими засобами спільних дій визначено впровадження узгоджених стратегій ЄС і держав-членів, а також повна гармонізація існуючого законодавства ЄС і держав-членів. Було запропоновано ряд інших конкретних дій, що у подальшому розроблятимуться для зміцнення цих зусиль.

У контексті запобігання, реагування та відновлення від гібридних загроз пропонується вивчити можливість застосування

³⁷ Joint Report to the European Parliament and the Council on the implementation of the Joint Framework on countering hybrid threats – a European Union response (JOIN/2017/030 final) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=JOIN:2017:30:FIN>

положень ст. 222 та 42 (7) ДЄС у випадку широкомасштабної та серйозної гібридної атаки.

Крім того, ЄК наголошує, що поліпшення спроможностей щодо стратегічного прийняття рішень може бути посилено шляхом ухвалення Спільного протоколу про оперативні дії. Зокрема, вирішено, що ЄС розроблятиме показники для підвищення рівня стійкості та захисту критично важливих інфраструктур від гібридних загроз у відповідних секторах.

Визначено, що Європейський фонд оборони спільно з державами-членами фінансуватиме роботу щодо зміцнення стійкості до гібридних загроз. Узгоджено, що пакет програм під загальною назвою «Кібербезпека» (*Cybersecurity*) та інші міжгалузеві заходи, спрямовані на впровадження Директиви про безпеку інформаційних мереж, забезпечать нові платформи для протидії гібридним загрозам на всій території ЄС.

При цьому підкреслюється важливість спільних дій ЄС та держав-членів у зменшенні ризиків, пов'язаних із впливом потенційних гібридних загроз. Державам-членам рекомендується якомога швидше провести дослідження стосовно гібридних ризиків, адже їх результати зможуть продемонструвати ступінь вразливості Європи та її готовності протистояти подібним загрозам. У цьому контексті ЄК висловила підтримку діяльності фінського Європейського центру боротьби з гібридними загрозам.

Крім того, у своїй доповіді ЄК наголошує на важливості активізувати співпрацю та координацію спільних зусиль між ЄС та НАТО у справі боротьбі з гібридними загрозам.

Європейські громадяни – проти транснаціональних торговельних угод³⁸

Торговельні угоди є комплексними договорами і часом їх складно зрозуміти.

Ще у червні 2013 року Президент США і Голова Європейської Комісії розпочали офіційні переговори стосовно Трансатлантичного торговельно-інвестиційного партнерства

³⁸ Stop TIPP! European Initiative against TTIP and CETA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://stop-ttip.org/>

(ТТІР/ТТІП). Основна мета ТТІП – якнайширша гармонізація трансатлантичних норм і стандартів у сферах безпечності харчових продуктів і споживчих товарів, захисту довкілля, управління біотехнологіями і токсичними хімікатами, фінансових і банківських послуг, внутрішнього регулювання послуг, режимів патентування у фармацевтичній сфері, а також у багатьох інших сферах державної політики. Керівництво ЄС і США залишають за собою «право на регулювання», але воно матиме жорсткі обмеження, що будуть віднесені до загальних пріоритетів, спрямованих на зменшення кількості бар'єрів на шляху до широких інвестиційних можливостей для багатонаціональних корпорацій.

Переговори щодо ТТІП відбуваються «за закритими дверима», проте угода, яку планується укласти, матиме далекосяжні наслідки для громадян ЄС. Навіть склад робочої групи з підготовки переговорів і формулювання мандату на переговори є секретним, а це, на думку громадян ЄС, є несумісним з міжнародними демократичними стандартами. Незважаючи на це, окремі документи, що досі вважаються секретними, стали доступними для громадськості. Зокрема, це норми, що визнають розширені права для приватних товариств.

Що стосується ЄС, Європейська Комісія зі свого боку намагається довести, що національним парламентам держав-членів необов'язково давати згоду на укладення зазначеної угоди. Проте така угода не матиме зворотної сили, відтак, суттєво обмежуватиме свободу розсуду у переговорному процесі для майбутніх урядів і парламентів держав – членів ЄС.

Громадяни ЄС, які об'єдналися у підтримці заборони ТТІП, переконані, що угода матиме жахливі наслідки для європейської демократії, верховенства права, захисту споживачів і довкілля та навіть для надання таких публічних послуг, як охорона здоров'я, освіта і культура. Автори ініціативи впевнені: ТТІП запровадить обов'язкові, але обмежуючі норми і правила по обидва боки Атлантики на всіх рівнях державного управління, включаючи місцеві органи влади, які внаслідок ухвалення відповідної угоди застосовуватимуться до близько 820 млн людей.

Новий механізм врегулювання спорів між інвесторами і державою (ISDS/ВСІД), який планується запровадити відповідно до ТТІП, надасть можливість інвесторам/приватним компаніям

позиватися до держав у третейських судах у випадках, якщо держави прийматимуть законодавчі акти, які негативно впливатимуть на очікувані ними інвестиції і прибутки. Всі норми і стандарти, що можуть негативно вплинути на торгівлю між сторонами угоди, мають обговорюватися, навіть у національних парламентах партнерів, зі сторонами угоди та всіма зацікавленими сторонами цього процесу. Наслідком цього стане дедалі складніше запровадження більш жорстких норм, таких, як, наприклад, для захисту споживачів, довкілля чи працевлаштування. Громадяни ЄС, які є авторами зазначеної вище ініціативи, переконані: «вимальовується» загроза зниження відповідних стандартів. Тому, на їхню думку, представники великих компаній мають бути запрошені до безпосередньої участі у дискусіях в рамках переговорного процесу.

Автори громадянської ініціативи щодо заборони ТТШ впевнені, що подібні механізми спотворюватимуть окремі сталі системи механізми, зокрема: 1) інвестори зможуть «обходити» національні судові інстанції (навіть за відсутності підстав вважати, що у них вони можуть бути дискриміновані); 2) інвестори отримують досить широкі права, що будуть закріплені в інвестиційних угодах (наприклад, згідно з Комплексною економіко-торговельною угодою (СЕТА/КЕТУ) інвестори отримують право на захист своїх «законних очікувань» під час інвестування; будь-які зміни політичних умов (такі, як, наприклад, прийняття нового національного закону про захист навколишнього середовища) вважатимуться потенційним порушенням очікувань інвесторів та можуть у результаті спровокувати звернення відповідної компанії, яка є стороною КЕТУ, до третейського суду).

На підтвердження своєї позиції автори відповідної ініціативи зібрали думки, погляди і міркування вчених, юристів-практиків та експертів. Зокрема, з точки зору американського юриста Луї Парада (*Luis Parada*), одного з небагатьох фахівців у світі, які спеціалізуються на захисті інтересів держав у позовах багатонаціональних корпорацій за КЕТУ, найголовніше питання у такій ситуації – чи зможе іноземний інвестор змусити державу змінити відповідне законодавство на свою користь. Починаючи з 2000 року, сотні іноземних інвесторів подали позови проти понад половини країн світу, вимагаючи відшкодування за широкий спектр

дій держав, що загрожували їхнім прибуткам. Наприклад, у 2006 році Еквадор анулював договір на видобуток нафти з компанією «Оксідентал Петролеум»; у 2012 році, після того, як остання подала позов до міжнародного інвестиційного арбітражного суду, Еквадор був змушений виплатити рекордну суму у 1,8 млрд доларів США, яка майже дорівнювала річній частці державного бюджету країни, виділеній на охорону здоров'я (пізніше Еквадор оскаржив це рішення, вимагаючи оголосити його нечинним).

Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (ICSID/МЦУІС) є однією з ключових і найголовніших інституцій, які займаються вирішенням спорів у справах між інвестиційними компаніями і корпораціями та суверенними державами (серед інших інституцій варто також назвати аналогічні структури у Лондоні, Парижі, Гонконзі і Гаазі).

Згаданий вище механізм врегулювання спорів між інвесторами і державою (ВСІД) є частиною більшості міжнародних інвестиційних і торговельно-економічних угод. Його впровадження в Європі, зокрема в угоді ТТП між ЄС і США, значно розширить сферу його застосування її сторонами та ускладнить оскарження її положень у майбутньому. З огляду на це Франція та Німеччина вже заявили, що положення щодо застосування цього механізму має бути вилучене з ТТП, поки процес обговорення триває. Загроза, крім іншого, полягає також і в тому, що інвестори застосовують цей механізм не лише з метою отримання компенсації очікуваних і втрачених прибутків, але й щодо широкого спектра державних заходів, у тому числі у сфері захисту довкілля та соціальної політики, що, на їх переконання, можуть «зазіхати» на їхні права. Кількість таких позовів з боку транснаціональних корпорацій становить тепер близько 500 на рік, та цей показник невпинно зростає. Суми відшкодування є настільки величезними, що інвестиційні фонди попереджають: позови корпорацій проти держав сьогодні розглядаються як активи, що можуть бути інвестовані або використані як система певних важелів для забезпечення позик на мільйони доларів. Л. Парада переконаний: зазначений механізм розроблявся і запроваджувався із добрими намірами, але на практиці перетворився на інструмент абсолютного шахрайства.

Ще одним прикладом цього може слугувати позов шведського енергетичного гіганта – державної компанії «Ваттенфаль» (Vattenfal) проти Німеччини на суму 1,4 млрд євро, пов'язаний з роботою нової вугільної електростанції цієї компанії у Гамбурзі. Загалом із 1980-х років німецькі інвестори позивалися проти багатьох країн, у тому числі й України, до центру Світового банку у Вашингтоні, але у цій справі Німеччина вперше сама опинилася у статусі відповідача. Група саме німецьких бізнесменів наприкінці 1950-х років вперше задумалася над засобами захисту своїх закордонних інвестицій на хвилі отримання незалежності від європейських колоніальних держав країнами, що розвиваються (тоді вони назвали свою пропозицію «міжнародна *magna carta*» для приватних інвесторів)³⁹. У 1960-х роках їхню ідею підтримав Світовий банк, який вважав, що така система може допомогти найбільш біднішим країнам світу залучати іноземний капітал. Його представники були переконані: країни, що впровадили у свою національну політику створення сприятливих умов для міжнародних інвестицій (а це означає надання іноземним інвесторам чесних можливостей отримувати привабливий прибуток), швидше досягнуть цілей свого розвитку, ніж ті, які цього не зробили.

Американський економіст і професор Колумбійського університету, лауреат Нобелівської премії з економіки 2001 року Джозеф Стігліц (*Joseph E. Stiglitz*) вважає, що механізм ВСІД – це фактично оновлені правила, за якими сьогодні має працювати економіка, що зміщують розумний і справедливий баланс у бік крупних бізнесменів за рахунок працівників і громадськості в цілому, зокрема, у країнах-партнерах відповідних угод⁴⁰.

Колишній спеціальний доповідач ООН, юрист і професор Альфред де Зайас (*Alfred de Zayas*) стверджує, що світу не потрібне «темне» майбутнє, в якому керуватимуть транснаціональні корпорації і обрані недемократичним шляхом уряди та пануватиме

³⁹ The obscure legal system that lets corporations sue countries [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/business/2015/jun/10/obscure-legal-system-lets-corporations-sue-states-ttip-icsid>

⁴⁰ Там само.

міжнародний порядок, схожий на постдемократичний чи постправовий⁴¹.

Отже, будучи переконаними у згубних наслідках трансатлантичних торговельних угод ЄС для основоположних демократичних принципів його держав-членів та спираючись на досвід і оцінки міжнародних та національних експертів у зазначеній сфері, громадяни ЄС подали відповідну ініціативу на розгляд ЄК, сподіваючись на її підтримку.

⁴¹ UN calls for suspension of TTIP talks over fears of human rights abuses [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/global/2015/may/04/ttip-united-nations-human-right-secret-courts-multinationals>

Інформаційно-аналітичний дайджест

РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Липень – вересень 2017 р.

Редакційна колегія серії:

Баймуратов М. О., Буроменський М. В.,
Гріненко О. О., Дмитрієв А. І.

Випуск підготували:

Ворошилова І. В., Горькавий С. С.,
Кравчук І. В., Локшина Ю. В., Санченко А. Є.

Формат 60x90/16. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 4,11. Обл.-вид. арк. 5,06.

Оригінал-макет підготовлено в
Інституті законодавства Верховної Ради України
04053, м. Київ, пров. Несторівський, 4.